

2693

Criminal & delator

CRIMINAL Y DELATOR

DRAMA CATALÁ EN TRES ACTES Y EN VERS

Original de

JOAQUIM ROIG

ESTRENAT AB BRILLANT ÉXIT

En lo Teatro del Olimpo, la nit del 47 de Abril de 1886

Preu 6 rals

BARCELONA

Kiosco de frente Betlém, Rambla de las Flors.

1887

CRIMINAL Y DELATOR

DRAMA CATALA EN TRES ACTES Y EN VERS

Original de

JOAQUIM ROIG

ESTRENAT AB BRILLANT ÉXIT

En lo Teatro del Olimpo, la nit del 17 de Abril de 1886

Preu 6 rals

BARCELONA

IMPRESA DE REDONDO Y XUMETRA

51 — Carrer de Tallers, — 53

1887.

REPARTIMENT

PERSONATJES

ACTORS

MARÍA..	SRA. D. ^a DOLORS RICART.
MERCÉ..	SRTA. D. ^a CARME PLANAS.
ROCA...	D. ANTON CARRERAS.
ANTON..	D. ANTON VEGUER.
JOAN.	D. RAMON MATARRODONA.
ENRICH..	D. ANGEL ROGER.
MET..	D. AGUSTÍ MORER.
FELIU.	D. DOMINGO MORA.
ARCALDE..	D. JOSEPH CASABÓ.

Dos mossos de la escuadra

La acció comensa á las set del vespre y acaba á las onze de la nit del mateix dia.

La escena en una població de la montanya.—Epoca 1820

Tots los drets de propietat d'aquest drama perteneixen á son autor. Ningú sense son permis, podra traduhirlo ni reimprimirlo. L' unich que podrá autorizar las representacions y cobrar sos drets, es lo delegat de obras dramáticas D. Ramiro Montfort y Arxer. Plassa de Sta. Ana, n.º 8, pis 3er.

Queda fet lo diposit que marca la lley

ACTE PRIMER

Baixos de una casa de pagès. Al fondo porta practicable que dona al carrer. Als costats portas que donan á las habitacions interiors. En un racó una pila de sachs en la que si pugan amagar dos personas. Cadiras y taula-escriptori, damunt la qual hi haurá una llumanera-encesa.

ESCENA PRIMERA

MERCÉ y MARÍA, la primera llegint una carta.

- MERCÉ. (*Llegint.*) «Llegó la hora anhelada
»de preparar nuestra unión.»
- MARÍA. ¿Sabs qu' es molt complert l' Anton?
- MERCÉ. Massa; per xó no m' agrada.
- MARÍA. Tan que per tú s' interessa..
- MERCÉ. Donchs jo sens' ell també passo.
(*Llegint.*) «Y vengo á darte un *abrasso...*»
(*Prou, no vagis tan depressa.*)
«Dentro poco pienso verte»
(*Si es per mí, no vinguis pas.*)
«Para no dejarte más,
»y ser tuyo hasta la muerte.»
- MARÍA. Ja ho veus; teu fins á la mort.
- MERCÉ. (Donchs ja no 'l voldría viu.)
- MARÍA. Qué 't sembla lo que t' escriu?
- MERCÉ. No desitjo tanta sort
- MARÍA. Vaje, acaba de llegí.
- MERCÉ. Ja no mes la firma hi queda.
(*Llegint*) «Antonio Puig y Verneda.»
- MARÍA. ¡Ja tindria de sé aquí! (*Contenta.*)
Ara no vuy mes ximplesas;
quan vingui, fes bona cara;
sempre amable.
- MERCÉ. Però mare... (*Suplicant.*)
- MARÍA. Noya, no fassis raresas.
Tant y tant qu' ha fet per tú;
res del que vols t' escatima,
y á mes de tot, ell t'estima
con no t'estima ningú.

Quant vam aná á Barcelona,
sempre per tú va está atent;
ni á n' en Roch, que l' hi es parent
va dá acullida tan bona.
Va ferte passá 'l desitj
de veure la professó,
deixante posá al balcó
de la sala grant del mitj.
Tú li treyas de las mans
carmetlos, menjantels llesta,
y ell te comprava jinesta
per tirá sobre 'ls gegans.

MERCÉ. Ves, total res! Aixó ray.

MARÍA. No? per mes que t' escarrasis
ni per mes cosas que fassis,
no podrás pagarli may.
Com que tu tens poca edat
y 't falta coneixement,
no se 't pot doná entenent
que 'l teu pensament va errat.
Tú ets la pubilla mes rica
del poble, y no 't convé pas
casarte ab l' hereu del mas,
ni ab lo noy de ca' la Xica;
tú pots fe un partit molt bó;
ab l' Anton viurás felis,
pero si no ho fas aixis...

MERCÉ. Mare, no 'm parleu d' aixó. (*Ab pena.*)

MARÍA. Tinch de parlarne, perque
lo tindrem aquí aviat,
y vuy deixarho arreglat;
despres ya no 'n parlaré.

MERCÉ. A mí 'm sembla qu' ara soch
massa jove per casarme.

MARÍA. Si pensas, noya, enganyarme,
creu que m'enganyas de poch.
Ja comprench tot l' embolich;
tú foras bona xicota,
pero 's veu que 't destarota
per ferte perdre, l' Enrich.
¡Si de mí pensa burlarse,
Dígali qu' ha errat la vía;
tant cert com jo 'm dich María,
que acabaré aquesta farsa!

MERCÉ. Ab aquets reganys que 'm deu,
vos sempre 'm feu entristí.

MARÍA. Es clá, dona, creume á mí,
si vols que no 't renyi, creu!

Veig que tú 't tornas molt rara,
y aixó, Mercé, no combé,
perque ningú 't vol tan bé
com te vol la teva mare.

ESCENA II

Ditas, ENRICH y MET, ab cábecelis.

ENRICH. Molt bona nit!

MET. Y bon' hora!

MARÍA. Ja 'm plegat?

MET. Lo torná ab l' eyna
trovo qu' es mes bona feyna
que no pas trevallá á fora.

MARÍA. Mercé, enlestim que ja es tart
y 'ns pot doná una sorpresa.

MERCÉ. No ho crech pas.

MARÍA. Fora peresa
que pot sé aquí avans de un quart. (*Se 'n van*)

ESCENA III

ENRICH y MET.

MET. Vet aquí 'l que 'm fás menjá!
mala cara tot lo día;
jo sempre busco alegría,
pero ab tú no 'n puch trobá.

ENRICH. Veig un porvenir molt negre. (*Trist.*)

MET. Lo que es, que no sabs de viure;
veus, á mí tot me fá riure,
sempre estich trempat y alegre.

ENRICH. Qué ni ha de diferencia!

MET. Enrich, creume, l' has errada;
á mí l' amor cap vegada
m' ha fet perdre la paciencia.
Sempre 'm trobo molt seré;
miro una noya bufona,
la boca, prou enrahona,
pero 'l cor no diu may ré.
Tú ets molt timit, jo tinch barra
y no mes mentidas conto,
perque trobo qu' es molt tonto
lo pobre que s' hi encaparra.

ENRICH. Tú de sobras pots sabé
que l' amor que tinch sens mida
es perque tota la vida

he viscut ab la Mercé.
Ella á mí 'm dona alegría;
y jo per calmar sas penas
la sanch que corre en mas venas
ab molt gust li donaría.
Ha volgut la nostrà estrella
que no 'ns poguém dividí;
ella sempre pensa ab mí
y jo sempre penso ab ella.
Ella sense mí pateix,
y sa vida es imposible;
jo, pres' de un poder terrible,
sens' ella 'l mon no existeix.
Y per mes que constantment
de mí sa imatge estravió,
de nit sempre la somío,
de día es mon pensament.
Y en bastantas ocasions,
sense reflexioná gayre,
m' he forjat castells en l' ayre,
m' he format mil il-lusions.
Pero un gran cambi ha vingut
á fer perdre m' alegría,
y 'ls bells somnis que tenía
tots han desaparegut.
A ma dicha posan fi,
y ja la existencia 'm cansa,
com que no 'm queda esperansa,
patiré fins á morí!

¡Que 'l que no sufreix quant veu
que li están robant l' amor,
proba sols que no te cor,
ó que 'l te fret com la neu!

MET. Ba, ba, ba, qué vols que 't digui,
esplicas tantas historias,
camándulas y caborias,
que valdrá mes que me 'n rigui.
Veyam si t' he comprés bé:
com qu' estás tan exaltat
encara no ho he lograt.
Segons veig, á la Mercé
la vols de totas passadas?

ENRICH. ¡Sens' ella no podré viure!

MET. ¿De debó? no 'm poso á riure
perque sé que tu t' enfadas.
¿No veus ánima de canti
que la mestressa no ho vol,
y 't donará un desconsól,

lo día que al carré 't planti?
Deixant ara apart las mofas;
fente aquí la vida bona
sento que per una dona,
vulguis perdre las garrofas.
Creume á mí .. mata la pena
que 't fa viure ab tan neguit;
menja bé, dorm á la nit
y tot tíratho á l' esquena.

ESCENA IV

Dits y MERCÉ

ENRICH. Mercé!...

MERCÉ. ¡Enrich del meu cor
sabía qu' erats aquí.

MET. (*Ap.*) Vaja, no 'n podré sortí
qu' es dolent lo mal d' amor.

ENRICH. Y jo també t' esperaba
per dirte, que may ningú
pateix tan, com jo per tú;
y que nostra ditxa acaba.

MET. (*Ap.*) Tinguessis forsa mils naps!

ENRICH. ¡Lo meu cor se desfá á trossos!

MET. (*Ap.*) *Nada*; deixam fe 'ls ulls grossos
y fugim de mal de caps. (*Se 'n va.*)

ESCENA V

ENRICH y MERCÉ

MERCÉ. Parla, 'm fas está enguniosa.

ENRICH. Pensaba que al Paradís
jo era l' home mes felís
y que 't feya á tu ditxosa.
Pensaba que ab tu 'm trobava
gosant inmensa alegría;
tu 'm volías, jo 't volía,
y que res nos destorbava.
Ara 'l cap se 'm desvaneix,
y ab gran tristesa he notat
que mon pensament ha estat
un somni que no 's compleix.

MERCÉ. Perqué així queixarte sento?

ENRICH. Escoltam alguns segons
y diré las impresions
que al despertá experimento.

Tu guardas á la memoria
que jo vaig neixre molt rich.

MERCÉ. No m' ho recordis Enrich;
olvida tan trista historia.

ENRICH. Oh! no! tinch de renovar-la
per mes que 'ns causi tristó,
tens de escoltá ab atenció
la veu del meu cor que parla.
Al naixer jo, en poch moments
va morí la meva mare
quedant sol ab lo meu pare
sense tenir mes parents.
Descendents de casa rica
conservabam un tresor;
tot era en monedas d' or,
terra no 'n teníam mica.
Jo, que poch á poch creixía
admiraba ta hermosura,
ab tot y ser criatura
lo meu cor per tu glatía.
També recordo que tú
portada per l' instint teu
per venir sempre aprop meu
no feyas cas de ningú.
Los teus pares admirats
de l' amor que 'ns professabam
que 'ns fessim grans desitjaban
per poguer veurens casats.
Tot lo del mon allavors
de color de rosa ho veyá,
tot aquell temps me sonreya,
tot eran perfums y flors.
Pero ay! la sort variable
al entrá en la juventut
matar ma ditxa ha volgut
valguentse de un miserable.

MERCÉ. ¿Sabs...

ENRICH. Suposo que un malvat
ab lo cor plé de vilesa
fentli goig nostra riquesa
va entrá á casa d' amagat.
Y á la foscó de la 'nit
mentres mon pare dormía,
calculo jo que debía
acostarse fins son llit.
Y allí, ab l' ánima endurida
com lo mes vil criminal,
debía clavá 'l punyal

- robant sa preciosa vida!
MERCÉ. Es cert, Deu lo tingui al cel.
ENRICH. Sí; y ell que 'l crim coneix
dongui 'l cástich que mereix
á aquell mónstruo tan cruel!
En tan que ferit del cor
lo meu pare 's dessengrava
aquell assessí robava
lo nostre abundant tresor.
Aixó es lo que jo imagino
que va passar quan dormía;
al fi, la claror del día
va mostrar mon cruel destino.
Obro 'ls ulls, veig sang y atent
observo 'l meu pare mort;
m' espanto, faig un crit fort
y perdo 'l coneixement!
Després, sol, al desvaneix
aquell postrament fatal,
vaig considerá 'l gran mal
qu' ara 'n repós may me deixa.
Recort trist que 'l cor m' engruna
y que 'm fa ser desgraciat,
perque veig que m' he quedat
sense pare ni fortuna!
- MERCÉ. Sembla estrany; no hi ha cap proba
per descubrí 'l criminal.
- ENRICH. Es cert tothom sab lo mal
pero l' assessí no 's troba.
Cuan lo crim fou consumat
lo teu pare 'm va dí—Enrich
tu ets fill del meu gran amich
y no 't vuy desamparat.
Viurás en ma companyía
y aprop meu re 't faltará;
y ab nosaltres pots está,
gosant de pau y armonía.—
Com que ab gust m' ho va oferí
vaig acceptarho al moment;
ja fa aprosimadament
uns cinch anys que soch aquí.
En aquest temps, conech tan
ta imponderable virtut
que mon amor ha crescut
convertintse en un volcan!
Pero ay! qu' errat anaba
avuy obro un xich la vista
y veig la situació trista

que ma existencia suscaba.
Avans, los de casa teva
volían que ab tú 'm casés;
ara no n' han parlat mes,
han vist la desgracia meva.
Avans, com tothom ja sab,
era jo 'l mes rich del poble:
ara sols tinch lo cor noble
pero diners no 'n tinch cap.
;Es dí, que sobrantme cor
pero faltantme diné,
veig clarament que ha de sé
impossible nostre amor!

MERCÉ. Enrich, vius equivocat;
ara ofuscat per la pena
se 't posa als ulls una vena
y no veus la veritat;
tu mateix estás segú
que á mí no 'm domina l' or
tú sabs que sols tinch un cor
y aquest cor me 'l guardas tú.

ENRICH. Ab lo que acabas de dí
los meus dolors no 's mitigan
perque sí 'ls pares t' obligan
no tens mes que sucumbí.

MERCÉ. De llegí una carta 'm deixo
de l' Anton, en que 'ns ha escrit
qu' arribará aquesta nit.

ENRICH. ;L' home que mes aborreixo!

MERCÉ. Tu coneixes be l' intent
del que arribará aviat,
la mare i' hi ha assegurat
apressurá 'l casament.
Com que jo al parlar d'aixó
sempre he dit que no ho volía
ara la mare voldría
que cambies de opinió.
Ella á totas horas proba
per pogué arrancarme 'l sí;
pero no l' eura de mí
perque aquet sí 'l cor me roba.
Si segueix de tal manera
li diré que 'm deixi está
que jo may me vuy casá
que vuy quedarme soltera.
Aixó passaré, y després
quan tot estará al olvit
diré que lo meu marit

tens de ser tu y ningú mes.

ENRICH. La por m' ha fet presentí
que tu may no serás meva.

MERCÉ. Enrich ó tinch de ser teva
ó deixaré de existí.

ENRICH. Mil gracias, ta voluntad
omple d' ánimo 'l cor meu;
segueix així y vulga Deu
que ab tu puga ser casat.

ESCENA VI

Dits y MARIA

MARIA. ¿Ja hi tornem altra vegada?
¡aixó no 's pot aguantá!
ja estich tipa d' avisá
y may puch sé respectada.
Tu ja tens edat de sobras
perque soporti tas maulas;
no fas cas de las paraulas?
¡donchs ne farás de las obras!
Desd' ara ja s' acabat
lo tení cap mes questió,
tant si t' esclamas com no,
avuy quedas despatxat!

ENRICH. María per mor de Deu.

MARIA. Ja fa massa temps que dura!

ENRICH. Podeu estar ben segura...

MARIA. ¡No 't vuy mes al costat meu!

MERCÉ. ¡Mare!

MARIA. No 'm diguis pas res;
ja se hos ha esbullat la basa;
pots buscarte un' altra casa
y aquí no ti acostis mes.
¡Tu ets la desunió nostra
poguen ser nostra alegría!

ENRICH. Després de tants anys Maria
no 'm tragueu de casa vostra.

MARIA. Ves reclamat ab algú
perque 't trobi uns amos bons
que per posá confusions
aquí no 'ns fas falta tú.

(Pausa, durant la qual l'Enrich
lluïta, pero per fi 's desideix y
se 'n va; Mercé romp un plor
y Maria diu.)

ESCENA VII

MARIA Y MERCE

Aixís si mes no hos veyeu,
s' acabarà la discordia
y aixó semblará la gloria.

MERCÉ. Mare... vos no m' estimeu; (*Plorant*)
no mes me doneu torment
y 'm quiteu las alegrías.

MARIA. Aixó durará uns quants dias,
després ja t' hi anirás fent.
No se pas com he tingut
una paciència tan gran
de no enviarlo al votabant
al poch temps d' haber vingut.
Surt abiat de ma presència
que jo de plors no 'n vuy veure;
veyam si 't podré fer creure.

MERCÉ. (*Ap.*) Déu meu, doneume paciència.

ESCENA VIII

MARIA

Mireu que aixó es cosa trista...
ho sacrifica una mare
tot per sa filla, y encara
sempre te de ser mal vista!
Ara ella pot lográ
un marit ple de moneda
pero arriba á se tan bleada
que ni se 'l vol escoltá.
Y si ara li permetía
qu' ella cumplís son intent,
del seu obrar malament
jo responsable 'n sería.
Sent aixís fora xiquillas
ó sino 'ns veurem las caras,
que per'xó existim las maras
per reptar las nostras fillas.

ESCENA IX

MARIA Y MET que entra badallau

MET. Y donchs mestressa qué fem?
d' olors aquí 'n sento massa

- pero no se lo que passa
que aquesta nit may sopem.
- MARIA. No 't desesperis per' xó
¿que no sabs que un bon sopá
de molt bon espera 'l fá?
- MET. ¿Es di que avuy será bó?
- MARIA. Es cla... com que arribarán
dintre poch de Barcelona
l' Anton, molt bona persona
ab lo seu amich Joan.
Ara 'ls vuy obsequiá bé,
dantlos un sopá com cal.
- MET. Aixó no será pas mal
suposo que 'n tastaré,
Allá baix segons se diu
crech que l' Anton s' arreglat?
- MARIA. Sols ab cinch anys que hi ha estat,
milló que cap marqués viu.
Ara vindrá ab l' intenció
de casarse ab la Mercé,
y de 20 moures per ré
may de aquesta població.
- MET. Quedo ab la boca badada.
- MARIA. Ha vingut per' quest objecte.
- MET. Aixó m' ha fet mes efecte
que no pas cap canonada.
¿Cóm ho arreglará l' Enrich?
- MARIA. Ab l' Enrich ja está arreglat
fa poch que l' he despatxat.
- MET. ¿Aixó es cert?
- MARIA. Tal com t' ho dich.
- MET. No mes me deu que sorpresas.
- MARIA. Com te tanta picardía,
ell ab la noya influhía
y li feya fé raresas.
Després que 'l vam recullí
quan li van matá á son pare
tal favor ha pagat ara
posant la discordia aquí.
- MET. Aixó que sempre li deya:
—Enrich vas molt malament—
May li vaig doná á entenent.
- MARIA. Si ell de nosaltres se 'n reya.
- MET. Avuy ell reb pedregadas,
pot sé jo 'n rebré demá...
me 'n vaig á esperá 'l sopá
y á las penas punyaladas! (Se 'n vá.)

ESCENA X

MARIA aviat FELIU pel foro.

MARIA. Quin xicot mes divertit;
aquet sí que may s' espanta,
may te penas, sempre canta
y está alegre.

FELIU. Santa nit.

MARIA. ¿Que dihem de bo Feliu?

FELIU. Qu' ara l' Enrich he trovat
que diu que 'l heu despaxat
jo no se per' quin motiu...
Y com que jo no estich be
á can Montagut, vuy dí
que si 'm volguesiu aquí
ab molt gust vos serviré.

MARIA. Es dir qu' estás resolut
y que vols en gran manera
cambiá?

FELIU. Y no torno enrera;
justament per' xó he vingut.

MARIA. Donchs no vens pas malament
si tu vols ja 't pots quedá.

FELIU. A mí sí que tant me fá
ja se que sou bona gent.

ESCENA XI.

Dits y ROCA.

ROCA. Bona nit! ¿Que hi ha de bó? (*á Feliu.*)

MARIA. Roca; te tinch d' advertí
que 'n Feliu tenim aquí
en lloch de l' Enrich.

ROCA. ¿Y aixó?... (*Sorprés.*)

MARIA. Si haguessis observat bé
tot lo que aquí á sucsehit,
tu 'l haurias despedit;
peró com que may veus re...

ROCA. Ja fa molt temps que á cada hora
grans queixas d' ell m' has donat
y al cap d' avall no has parat
fins que l' has tingut á fora.

MARIA. Com que jo d' ell coneixía
que 'ns daría un que sentí,
al ferlo marxá d' aquí;
he obrat tal com debía.

ROCA. ¿Sabs que vaig fe un jurament de serli gran protectó?...

MARIA. Si hagués sigut bon minyó, però no, sent tant dolent.

ROCA. ¡Oh no! jo no puch trencá lo jurament que vaig fé; ab gust lo protegiré á tot arreu ahont será!

MARIA. Ahont vas ara?

ROCA. A can Puigbó per si 's vol quedá l' Enrich. (Se 'n va)

MARIA. May vols creurer lo que 't dich sempre 't perts per masa bó.

ESCENA XII.

MARIA Y FELIU.

FELIU. ¡Ay! la cosa s' embolica.

MARIA. ¿Per que t' esclamas?

FELIU. Ca, res; com tot me surt al revés, la cosa veig que 's complica.

MARIA. Per que ho dius?

FELIU. Vos m' heu llogat y al vostr' home li sab greu... al cap d' avall ja veureu com seré 'l perjudicat.

MARIA. No Feliu, passi 'l que passi ten sempre confiansa ab mí, que tú no 't mourás d' aquí per ningú més.

FELIU. Déu ho fassi. La sort per mí es tan ingrata que al contaro 'm quedo curt hos diré no mes que 'm surt sempre 'l tret per la culata. Mon cor s' ompla de tristesa sempre que penso en ma historia.

MARIA. Ara que 'm vé á la memoria vaig á darte una sorpresa.

FELIU. ¿Ja ho saps que ton germá vé? Fa tres mesos que va escriurer que aquí tornaría á viure, pero ara no 'n se ré.

MARIA. Donchs ara l' Antón ha escrit que ab ell y 'l de ca' la Pona han surtit de Barcelona y arriban aquesta nit.

- FELIU. Qu' es lo que diheu María...
es cert que 'l meu germá vé?
- MARIA. Ara mateix la Mercé
aquí la carta llegía.
Al teu germá ja li topa
ha fet una gran fortuna.
- FELIU. Ell va neixe en bona lluna
tot li marxa vent en popa.
- MARIA. Vet aquí dos d' aquest poble
que s' han sapigut entendre
l' Anton que ha de se 'l meu gendre...
- FELIU. Y es rich com ell?
- MARIA. Uy, al doble.
Te una casa á Barcelona
com aquesta ó molt mes gran.
- FELIU. ¡Mosca!
- MARIA. Y 'ls mobles que hi han
ja 't dich que son cosa bona:
Te un magatsem de diné
te terras allá y aquí
y en fi 'l que te no ho puch dí
que ni ell ho sap lo que té.
- FELIU. Y es dí que está decidit
á casarse ab la Mercé?
- MARIA. Sols per 'quest objecte vé.

ESCENA XIII.

Dits ANTON y JOAN.

- JOAN. Ja som aquí!
- ANTON. Bona nit!
- MARIA. ¿Ola Anton, per fi veniu?
creya que os 'bian perdut.
- ANTON. ¿Y la Mercé?...
- MARIA. Te salut...
- FELIU. ¡Joan!
- JOAN. Qué miro... ¡en Feliu! (*s' abrassan.*)
- MARIA. S' estiman com bons germans.
- ANTON. Se portan perfectament.
- JOAN. Y donchs com vas?
- FELIU. Malament.
Si fá ó no fá com avans.
- MARIA. Avans de que comenseu
ab gran afició á parlá,
á dintre podeu entrá
que allí ja conversareu.
Debeu está un xich cansats
y reposar os comvé.

- JOAN. No gracias, primé aniré
á casa.
- MARIA. Sopem plegats?
- JOAN. Jo no soch de compliments.
- ANTON. Quan vol una cosa ho diu;
te de parlá ab en Feliu.
- JOAN. Ecsactament tu m' entens.
- MARIA. Si tu vols Anton podem
entrá nosaltres.
- ANTON. Sí, sí;
divertiuse.
- JOAN. Ja ho pots dí
farem tot lo que podem.

ESCENA XIV.

JOAN y FELIU.

- FELIU. Home, ditxosos los ulls
que 't poden arrivá á veure.
- JOAN. Si no 't sap mal, ja pots seure
y contam los teus embulls.
- FELIU. La sort sí que 't puch ben dí
que á mí may m' ha fet cap gracia
desgracia sobre desgracia
sembla que 's burli de mí.
- JOAN. Encara tens tans retops
com quan jo era á n' al poble?
- FELIU. Sí, home, sí; encara 'l doble;
si semblo l' ase dels cops.
Veus, ara estich assentat
donchs á mí mateix m' admira
com no 's trenca la cadira
y no 'm fa caure estirat
- JOAN. Mira que sembla impossible!
- FELIU. La desgracia 'm persegueix
y sempre observo que creix
de una manera terrible.
- JOAN. (*Ap.*) (Es desgraciat, te rahó,
mes no sofreix lo torment
que dona 'l remordiment
d' un crim, com sofreixo jo.)
- FELIU. Sense aná mes lluny, ahí
veig que s' estan barallan
en Geroni y en Joan
jo que 'ls vaig á despartí.
En Joseph ve de la fleca,
perque las barallas veyá,

y sens mirar lo que feya,
clava bastonada seca.
¿Qué ten sembra?

JOAN. Vaya un joch.

FELIU. Qui dirás que va tocá?

JOAN. Pot sé á n' en Joan?

FELIU. No, cá!

JOAN. A n' en Geroni?

FELIU. Tampoch.

Al donar la garrotada
me tocá aquest os d' aquí,
y mira, tñch de tení
tota la cama envenada.

JOAN. A mí si 'm passés aixó,
francament, m' enfadaria.

FELIU. ¿Si? donchs á mí cada día
'm passa algun cas pitjó.
Avuy, á can Montagut,
un gran cossi algú ha trencat;
la mestressa ha comensat
á dirme que jo he sigut.
Com jo tenía rahó,
per re me volgut rendí;
jella molt forta que sí,
y jo molt mes fort que nó!
Jo m' he encés com una brasa
y he dit algun disbarat...

JOAN. Y ella qué t' ha contestat?

FELIU. Que 'm busqués un altra casa.

JOAN. Y ara tú quán te 'n nirás?

FELIU. ¡Oh! ja m' han llogat aquí.

JOAN. Ara ray; tenintme á mí,
aprop meu no patirás.

FELIU. Ni ab la cosa mes segura
la por no se 'm descarrega;
tú no ho saps, l' estar de pega
es un mal que no te cura.
Sembla qu' estich tot voltat
d' esprits que ab mí 's diverteixen,
que á totarreu me segueixen,
tenintme mitj atontat.

JOAN. Ta desgracia es manifesta;
mes no obstant, algú veurás
que molt felis lo creurás
tenint la sort mes funesta.
tu mateix, estich segú
que jutjant per la apariencia
deus envejar ma ecsistencia

- sen mes infelis que tú.
FELIU. Tothom te de 'n tan en tan
algun dia molt dolent
pero sempre eternament
es una pena molt gran.
JOAN. Tu 't vas perdre un' hora bona.
FELIU. ¿Quánt?
JOAN. Home... quant te vaig escriure
perque vinguessis á viure
aprop meu á Barcelona.
FELIU. ¡Cá! no ho creguis, al contrari,
prou que ho sé per experiència;
per mí, pujá en diligència
fora pujá en lo calvari.
Al ser dalt, d' un cop violent,
com que soch tan desgraciat,
de segú 's guera volcat
matant á tota la gent
Per xó es que jo aquell día,
la vritat, no ho vaig volgué;
per mí no 'm feya pas ré,
per l' altra gent ó sentía
JOAN. Jo no sé com ets així?
Un cas d' aquets tant estránys
passa un cop cada cent anys.
FELIU. Y aquest cop me passa á mí.
JOAN. No puch creure tans apuros.
FELIU. ¡Oh! d' aixó no 'n fassis cas;
tú molt bé 't recordarás
que 'm vas enviá vint duros.
JOAN. Prou.
FELIU. Donchs may passaba res
y aquell día aprop la plana
van robá 'ls de la tartana,
deixantme sense dinés.
JOAN. També tens rahó ab aixó.
FELIU. Creume, ab tot lo que ha passat
estich tant escarmentat,
que no espero res de bó.

ESCENA XV

DITS Y MARIA

- MARIA. Vaje, Joan...
JOAN. ¿Qué hi ha María?
MARIA. Jo no sé com ets així,
que ni á sopá vols vení

- sols per fernos companyía.
- JOAN. Ja hos explicaré 'l motiu;
á casa vuy sopá ara
per fer contenta á la mare.
- MARIA. Donchs ja pots vení Feliu.
- JOAN. Si no hos vingués malament,
soparía á casa nostra.
- MARIA. Aixó, fills, es cosa vostra,
A mí tant me fá
- JOAN. Corrent.
Ja que á vos tant se hos endona,
nos hen nirém tot seguit.
- FELIU. Sopeu de gust.
- JOAN. Bona nit.
- MARIA. Que Déu os la dongui bona.

ESCENA XVI

MARIA

Sembla que marxa la cosa;
tot me surt que ni pintat;
l' Enrich ja está despatxat,
qu' es lo que feya mes nosa.
Tenint fora 'l deseufreno,
á n' ella y l' Anton solets
los deixaré molts ratets
per prepará bé 'l terreno.
Y com ell es un subjecte
que té bastanta palica,
poch á poch, de 'n mica en mica,
ella li posará afecte.
Y sens cap medi violent
que la pugui disgustá,
lo casament se farà,
vensut tot impediment.

ESCENA XVII

MARIA y ROCA

- MARIA. Gracias á Déu, ja era hora;
lo sopá está entretingut.
- ROCA. Tú la culpa n' has tingut
d' haber tret l' Enrich á fora.
- MARIA. Y per xó has volgut sortir?
- ROCA. Sí, y no será mal que 't diga,
que en cualsevol part que siga

- jo no 'l deixaré patí.
- MARIA. Home, jo no t' entench pás;
te cuidas de un forasté
que no t' ha de doná ré
y de casa no 'n fas cás.
- ROCA. Sento que 'm diguis aixó
quant no pot dirrho ningú.
¿y serás capassa tú
de sostení tal rahó?
- MARIA. Mira la cosa es sencilla
tú fas molt per un estrany
mentres jo busco ab afany
lo be de la nostra filla.
- ROCA. ¿De quin módo?
- MARIA. Entre 'ls amichs
y ajudanme bona estrella
he lograt trobá per ella
un casadó del mès richs.
- ROCA. M' alegro que hakis fet tant
- MARIA. Ja ho veus no 'n sabias res
y ella ja está ab lo promes
ab gran afició parlant.
- ROCA. ¿Quí es ell?
- MARIA. Tot un senyó
Es l' Anton de can Climent
que ha vingut espressament
de Barcelona per' xó.
- ROCA. ¡L' Anton!
- MARIA. Sí; qu' ara mateix
ab la Mercé está parlant
mentre ab ansia está esperant
lo sí que tant se mereix.
Ell no es pas d' aquets estranys;
es franch, viu, te bon cerbell;
no es jove, pero no es vell,
no mes te trenta set anys.
- ROCA. Ahont es ara?
- MARIA. Alla dins.
- ROCA. Donchs bueno; feslo surtí,
deixal sol un rato ab mí,
y així esplicará 'ls seus fins.
- MARIA. Veurás com es lo partit
que per' ella 'ns convé mes.
- ROCA. No 't dich al contrari, ves,
feslo sortí tot seguit.
- (Sobresaltat.)
- (Agitad.)

ESCENA XVIII.

ROCA aviat ANTON.

¡Déu meu! L' Anton per esposa
la meva filla ha escullit,
en ma vida haguera dit
que pogués passar tal cosa.

ANTON. Bona nit Roca. ¿Qué tal?

ROCA. Per ara tots anem bé. (Sech.)

(Anton en lo primer vers á allargat la mà á Roca y ve-
yent que no li admet, després de una pausa, diu.)

ANTON. Buenò; ara jo 't diré
pel que vinch si no 't sap mal.

ROCA. Dignes.

ANTON. Deya á la María,
que si 'm volguesiu doná
de vostra filla la ma,
jo ditxosa la faría.

ROCA. Mira Anton, lo que 'm proposas
de cap modo ho puch atendre
ni jo mateix puch comprendre
com á proposarmho gosas.
Jamay de mi alcansarás
lo tresor que tan me costa
lo motiu de tal resposta
tu mateix ja 'l comprendrás.
No mes per ara 't puch dí
que 't treguis del pensament
lo fer semblant casament;
y no tornis mes per' qui. .
que, per mes que 't causi esglay,
bent secament te diré
que á 'n el mon, tot ho pots sé,
peró gendre meu, jamay!

ANTON. A fe de mon no esperaba
una resposta semblant

ROCA. Donchs ja ho sabs, tot lo teu plan
ab ma resposta s' acaba.

ANTON. Jo no sé com ets aixís. .?
calma 'l teu furor, y pensa
que ma fortuna es inmensa
y aprop meu pot ser felís.

ROCA. Si creus que 'l rencor me passi
ab l' or, vas equivocat,
del modo que l' has guanyat
Anton, mal profit te fassí!
Jo considero un afront

de parlá ab tú en aquest acte
perque no hi vuy un sol tracte
ni per tot l' or d' aquest mon.
No soch tan vil com te creus
la honradés es sols ma guía
ma cara s' enrogiría
de tení un sol ral dels teus.

ANTON. Mira Roca, sento bé
las contestacions que 'm donas;
estich veyent qu' enrahonas,
y 'm sembla que no pot sé.
Veig ben clarament que tú
no mes insultarme vols
puch dar gracias que estém sols
y no 'ns pot sentir ningú.
Que si algú sentís aixó,
del meu honor duptaría...
y de segur que 's creuria
que tú ets mes honrat que jo.

ROCA. ¡Miserable! vens aquí
á parlar del teu honor?
¿No sens bategar ton cor
cuan vols compararte ab mí?
Jo 't tenía un odi etern
perque 'ls teus fets se una mica,
ara l' odi 's multiplica
sentint ta boca de infern!
Y la mes gran pena meva
fora si jo sapigués
que dins mas venas corrés
una gota de sanch teva.
Aixis donch, no farás mal
de surtí del devan meu
perque res me sab tan greu
¡com parlá ab un criminal!

ANTON. (*Espantat.*) ¡Criminal!... ¿Qué es lo que dius?

ROCA. Lo que á tot' hora 't puch dí.

ANTON. ¿Per qué 'm calumnias així?

ROCA. No... que ho dich ab prou motius.
Tot lo tresor que tu tens
es villanament robat.

ANTON. ¡Es fals Roca, es tan suhat
com ho son tots los teus bens!

ROCA. ¡De tanta rabia estich cego
al contemplá 'l teu descaró!
¡Ets un lladre!... ho puch probarho.

ANTON. ¡Jo las tevas probas nego!

ROCA. Ja que mi obligas t' ho dich.

¿Te veus capás de negar
que fa cinch anys vas matar
á n' el pare de l' Enrich?

ANTON. ¿Qué dius?

ROCA. Negarás també
que cometent tal vilesa
vas alcansar la riquesa
que dius que ab honra vas fé?

ANTON. Aixó no ho pots afirmar...

ROCA. O sé com tú que t' hi trobas...

ANTON. ¡Peró no 'n pots doná probas!

ROCA. ¡Sempre las podré doná!
Perque veigis clarament
que sens treball puch probarte
la teva maldat, vuy darte
una explicació al moment.
Un día tranquil estava
quan ve una carta per mí;
tres voltas la vaig llegí
pero may la descifraba.

ANTON. ¿Deya?...

ROCA. Que 'l cop preparés
perque tot fos mes segú.

ANTON. Y... quí la firmaba?

ROCA. ¡Tú!

Suposo... que m' has comprés. *(Pausa.)*

L' endemá durant la nit
l' Andreu fou assassinat
y lo seu tresor robat
per un envejós malahit.

ANTON. Y pensas?...

ROCA. No! que 's confirma;
perque 'l dupte no s' aparta...

(Senyalant la taula-escriptori.)

allí mateix hi ha la carta
que conté la teva firma.
Vas escriure al teu amich
Joan Roca, sens pensá
vingués la carta á pará
á mí que igual nom me dich.
Ab lo temps que ja ha passat
han fugit de dia en dia
tots los duptes que tenía;
lo crim queda confirmat.

ANTON. ¿Y cóm no vas presentarte
ab la carta al tribunal...?

ROCA. Com qu' estava fet lo mal
no vaig volgué denunciarte.

Veya que si hos descubría
tan á tú com á 'n Joan
vostra familia plorant
lo crim vostre pagaría.
Se presentaba á ma vista
un cuadro que feya horror,
pensaba veurer lo plor
de ta mare sempre trista.
Y vaig guardarme 'l secret
creyent obrar ab cor noble
al veureus lluny d' aquest poble
y que 'l mal ja estaba fet.
Espero no 't farás fort
en negarho com avans;
jo tinch la proba á las mans.

ANTON. Tot es cert per mala sort!
Vaig tení un instant malahit.

ROCA. Per fí confessas lo mal...

ANTON. Pero d' aquell cop fatal
mil voltas m' he 'penedit.
No miris en mí al Anton
autor de l' assassinat,
espero de ta bondat
que 'm borris semblant afront.
Que 'l que avuy aprop teu vé
arrepentit y ab bon fí
es digne de posehí
á ta filla per mullé.

ROCA. ¡May! aixó treuto del cap!
al parlar d' aixó deliras...!
¡lo despreci que m' inspiras
tant sols lo meu cor ho sap!
Me sap tan greu escoltarte,
com no 's pot pensá ningú!
me sab greu de parlá ab tú
y fins me sab greu mirarte!
Y si t' es possible, ves
en á l' altra part del mon...
perque en tú voldría, Anton,
no haberhi de pensá mes!
Vet aquí clara y sencilla
la rahó qu' ara s' oposa
en no pensá que ta esposa
puga ser la meva filla.

ANTON. ¿De mí no 't vols-compadí ..?

ROCA. Jo may te descobriré;
pero 'ls possibles faré
perque t' allunyis de mí.

¡Mercé! (Cridant)
ANTON. ¡Oh! calla per Deu!
ROCA. Per' xo no t' apuris pas
ANTON. Roca... mira be 'l que fas!
ROCA. Ja ho sé.

ESCENA XIX Y ÚLTIMA

Dits y MERCÉ

MERCÉ. Pare que 'm crideu?
ROCA. (Solemne) Mercé, per mes que lamento
despertá un odi sens mida,
desprecia tota la vida
aquest home que 't presento. (Anton)
¡Ans de escoltarlo per res
prefereix primé ser morta!!
Ara tu pasa la porta
y no t' acostis may més.

(Roca senyala la porta á Anton
que se 'n va poch á poch men-
tres Mercé ab las mans plega-
das dona una mirada d'agra-
himent al cel.)

TELÓ PAUSAT

Fi del acte primé

ACTE SEGON

La mateixa decoració

ESCENA PRIMERA

MET y FELIU que surtirá de la segona porta dreta ab un sach de patatas y fregantse la ma ab la porta diu.

FELIU. ¡Ay!

MET. ¿Y ara per qué 't queixas?

FELIU. Una pelada, endevant.

MET. Pots posarlo aquí devant.

(*Pel sach.*)

Mira quin' una te 'n deixas;
para 'l sach.

FELIU. No juguis home.

MET. Para 't dich

FELIU. Estigas quiet.

MET. Aviat estará fet.

FELIU. Sempre estás massa de broma.

MET. Mira; una, dugas, tres

(*Fira la patata y toca la cama de 'n Feliu.*)

FELIU. ¡Ay!

MET. Que de poch la he errada.

FELIU. ¡Al lloch de la garrotada!

MET. Dispensa...

FELIU. Home de res

MET. He tirat un xiquet fort.

FELIU. No hi tens pas cap culpa tú.

MET. ¿Donchs qui la té?

FELIU. Ca... ningú

lo neixe ab tan mala sort.

MET. Ditxós tu qu' ets desgraciat.

FELIU. No sé com gosas á dirho.

MET. Noy del modo que m' ho miro
es una felicitat.

Com que sempre tu 't sols veure

las sorpresas á trompons,
disfrutas de conmocions
que t' ajudan á distreure.
A tú l' ansietat te creix
perque sempre estás de pega
á mí la vida 'm carrega
sempre 'm pasa lo mateix.
Sempre la mateixa historia:
menjá, trevallá y dormí
no puch may passá d' aquí,
no tinch may pena ni gloria.
Tu tot sobint te distreus
ó fente una esguerrinxada,
rebent una garrotada
ó cayente un roch als peus.
Tot aixó son distraccions
que trehuen l' aburriment
tenen algo de dolent
pero donan ratos bons.
Tu sempre ecsaltat te trobas,
sempre estás ab aquell ay
que no 't pots aburrí may
perque tens sorpresas novas.
Potsé un día 't distraurás
cayente al cap una viga
las camas te farán figa
y estaburnit quedarás
De aquest modo en poch ratet
sense moure cap xibbarri
te 'n pots aná al altre barri
de un modo bastant distret.
Tenint distraccions aixís
per mes que disbarats llensas,
creume Feliu, no t' ho pensas,
peró vius bastant felís.

FELIU. Si aquesta felicitat
poguessis treurem de sobre
farías á n' aquest pobre
un' obra de caritat.

MET. Per mes que á mi 'm sab molt greu
no m' es possible aliviarte,
no puch darte ni quitarte,
aixó qui ho agafa es seu.

FELIU. Vaig á veure la mestressa
si vol res.

(*Se 'n va.*)

MET. Sembla que 't mous,
ja se sap, los mossos nous
sempre van molt mes depressa.

Aixó durará dos días;
primé tot, pero després
será tan gandul ó més
que'l mosso de can Matías.

ESCENA II

MET y ENRICH que entra ab recel.

MET. Ola, Enrich.

ENRICH. Aquí he vingut...

MET. Potser no sabs ahont dormí?

ENRICH. Ja 'm tenen llogat.

MET. Ah, sí?

ahont?

ENRICH. A can Montagut.

Escolta, que hi es en Roca?

MET. Ah, deus vení per diners.

ENRICH. Com que may m' han donat res
vinch á veure lo que 'm toca.

MET. Y si no 't pot costá crits
voldrás veure al teu amor,
la que va robarte 'l cor
sense ser llarga de dits.

Jo vuy de totas maneras
ferte un favor si 'l puch fé;
está sola y li diré

que tu ets aquí que la esperas. *(Se 'n va.)*

ENRICH. Tant poch que fa que l' he vista
y ja m' anyoro lluny d' ella,
si no 's cambía ma estrella
ma vida será molt trista.

ESCENA III

ENRICH, MERCÉ y MET, que durant tota la escena
estarà vigilant al foro.

MERCÉ. Enrich, nostra situació
va millorant per moments.

ENRICH. ¿Qué dius Mercé?

MERCÉ. Lo que sens;
per ara ja no tinch pó.

ENRICH. Jo tinch pressentiments grans
de que 'l nostre be no avansa
y está morta ma esperansa
igual ara com avans.

MERCÉ. Es perque tu no sabs ré

de lo que ha passat aquí.

ENRICH. Respecte á nosaltres?

MERCÉ. Sí.

Escolta y t' ho explicaré.
Tu sabs molt bé que volía
la mare ab gran ansietat
L' Anton, veure ab mí casat.

ENRICH. Es veritat, per' xo sufría.

MERCÉ. Ella mirant á tot' hora
que no 'm sustragués ningú,
veyent l' amor que 'm tens tú
t' ha tret desseguit á fora.
L' Anton ha vingut aquí,
al pare m' ha demanat
y ell li ha respost ecsaltat
que no esperi may lo sí.
Que mentres lo seu cervell
no 's capgiri, s' aconorta
de que siga primé morta
que no pas casada ab ell.
Ab lo que 't conto ja 's veu
que millora nostra sort
perque 'l contrari mes fort
ja no será ribal teu.

ENRICH. És molt cert qu' aixó m' alegra
peró per' xó trist suspiro
pues per totas parts que miro
veig ma situació molt negra.

MERCÉ. Enrich, per Déu, ten valor,
no m' olvidis un moment,
espera confiadament,
y vencerá nostre amor.

ENRICH. Que no t' olvidi? qué has dit?
Lo meu amor no s' olvida
mentre 'm quedi alé de vida,
mentres alenti mon pit.
Puig ha arribat á tal grau
là meva passió violenta,
que tinch ta imatge presenta
robantme sempre la pau.
Y creixent de día en día,
ma existencia consumeix,
y á ma vida converteix
en una llarga agonía.
Y lluyta mon pobre cor,
y en lo sufriment nos cansa,
perque 'l sosté la esperansa
de posehí 'l teu amor.

Pero si cego un instant
jo la esperansa perdía,
en la tomba buscaría
lo que 'l mon m' está negant.
Que puch viure ab la il·lusió
que m' alenta día y nit
de poguer sé 'l teu marit,
que d' altra manera no.

MERCÉ. Mon cor, que sempre t' adora,
'm diu que molt aviat
tindrém la felicitat.

ENRICH. Molt ben arribada fora.
Lo cor se 'm ompla de dol
si no 't puch veure sobint;
per xó vinch aquí fingint
una excusa qualsevol.

MERCÉ. No temis; l' Anton, per res
no 'ns destorbará.

ENRICH. ¿Vols dí?

MERCÉ. Lo pare li ha dit que aquí
no hi tornés á vení mes.
Així 'm deixarà la mare
ab mes llibertad de acció,
fins que arribi la ocasió
de pogué parlá ab 'l pare.
A n' ell desitjo esplicá
qu' en lo mon no hi ha ningú
que m' estimi tant com tú,
y que m' hi deixi casá.

ENRICH. Y mentres aixó esperem...

MET. (*Desde 'l foro.*) Fora, que ton pare bé;
ara es al cap del carré.

ENRICH. Corre, digas cóm quedém.

MERCÉ. Nosaltres, un xich mes tart,
sabs que tením de pastá;
si tú poguessis torná,
si fá ó no fá, dintre un quart,
quan tot aixó estaré quiet,
tindré la finestra oberta,
tú saltas, yo estaré alerta,
y podrém parlá un ratet.

ENRICH. Ja m' explicarás 'ls fins
que respecte aixó 't proposas.

MERCÉ. Tinch de dirte moltes cosas.

MET. Corre, vesten cap á dins.

(Mercé s' en vá corrents.)

Teniu lo cap massa vert
y molt descuidats viviu;

tú ja sabs que 'l refrá diu:
«*Qui tot ho vol tot ho pert.*» (Se 'n vá.)

ESCENA IV

ENRICH y ROCA

ROCA. Hola Enrich! ara 't buscaba,
pero no trobante en lloch,
he tornat.

ENRICH. Donchs jo fa poch
que aquí dintre os esperaba.

ROCA. Sé lo que ha passat aquí,
y á fé de mon, me sap greu;
jo soch un protector teu
y no 't vuy deixá patí.
La María vol la seva
y no la vuy contrariá,
si 't convé molt, pots torná,
que tens la protecció meva.
Ja sé qu' estás colocat.

ENRICH. Sí.

ROCA. M' ho ha dit la Filomena;
lo que 'm donava mes pena,
per ara ja está arreglat.
Ja tens al teu mal remey,
cumpleix bé la obligació
y per ma part, pren aixó
en pago del teu servey. (*Una bossa plena.*)

ENRICH. Nó, gracias.

ROCA. 'T correspon.

ENRICH. Roca, mes m' estimaría
viure en vostra companyía,
que no pas tot l' or del mon.
Mes ja que imposible es,
com clarament se demostra,
tenint la pretecció vostra...

ROCA. No cal que diguis res mes.
¡Pren aixó!

ENRICH. Si hos hi empenyeu...

ROCA. Y está clar, aixó va á part; (*Observant á M.^a*)
ara ves, que ja es molt tart.

ENRICH. Es cert; bona nit.

ROCA. Adeu.

ESCENA V

ROCA y MARIA, que durant 'l final de la escena haurá estat observant.

MARIA. Apa, aixis, dónali tot;
com qu' ell aquí ha cumplert tan...
y quína afició tan gran
has pres á n' aquest xicot.
No vas fer prou recullintlo
en aquells crítichs moments,
dantli tots los compliments,
ensenyantlo y mantenitlo,
que sense solta ni volta
li donas lo que no es just.

ROCA. Si no vols dar-me un disgust,
no me 'n parlis mes y escolta.

MARIA. Sí, per evitá rahons,
val mes que ho tiri al olvit.

ROCA. Maria, tot de seguit
tinch d' aná al más de las fonts.

MARIA. ¿Tot justament aquest' hora?

ROCA. Tinch un asunto important
que s' ha de cumplí al instant.

MARIA. ¿Qu' estarás molt rato fora?

ROCA. D' aquí allá hi ha tres quarts bons;
sempre estaré un hora y mitja.

ESCENA VI

Dits y MET, que haurá sortit tres versos antes.

ROCA. Met, la Layeta desitja
que torneu los aixadons
Y pots fe aná á n' en Feliu,
y tú demá 'l dematí
ves á can Marsal, á dí
que serém al regadiu.

MET. Y ara que no hi puch anarhi?

ROCA. ¡Cá!... son al llit ja fá estona.

MET. (*Ap.*) Ves quín mal de cap me dona!
¿Cóm ho faré per pensarhi?

ROCA. Bueno, me 'n vaig descansat.

MARIA. Ja te 'n pots aná.

MET. Sí, sí;
ja podeu confiá en mí,
que 's farà lo qu' heu manat.

ESCENA VII

MARIA y MET

MARIA. Mira, Met, ¿sabs qué pots fe?
anarten depressa...

MET. ¿Ahont?

MARIA. A dí, sens falta al Anton,
que 's deixi veure.

MET. Está bé. (*Anatsen.*)

MARIA. Ah!... de passo pots aná (*Met torna del foro*).
á dá l' avís á 'n Guillem
de que aquest vespre pastem,
si vol ré.

MET. Tot se farà. (*Se 'n va*)

ESCENA VIII

MARIA

No puch compendre 'l que passa.
¿Com l' Anton de aquí ha marxat
sens explicá 'l que ha passat?
¡Oh! meditem ab catxasa.
¿Com es que lo meu marit
al ser preguntat s' encalla
y en lloch d' explicar-se, calla
aumentant mes mon neguit?
La seva actitud me proba
que lo qu' entre ells ha passat
es de molta gravetat
y aixó á mí la calma 'm roba.
¿Será que tal volta pensa
en Roca, da á la Mercé
un marit que no te ré
y aquesta fortuna llensa?
¿Será que sense pensá
ha obrat molt á la lleugera
y un temps voldrá torná enrera
lo pas que acaba de dá?
Siga 'l que vulga, aixó es cosa
que l' ha fet molt malament;
de pensarhi solsament
ja estich tota neguitosa.
Valga que ab la meva trassa
á l' Anton calmaré un xich;
pero per fer lo que dich

necesito obrá ab catxasa.
Tinch de fé aquest casament
y 's farà á totas passadas
per mes que molts vegadas
usi algun medi violent.
Si convé, tinch d' imposarme;
tinch de forsar voluntats;
faré posá amors forsats
si bons resultats pot dar-me.
Aixís faré lo que 'm toca;
ara 'ls meus desitjos son
casá la Mercé ab l' Anton
y 's farà á pesar d' en Roca.
L' Anton te una fortuneta
y si 'l meu marit no hi veu
yo encara gracias á Deu
se molt bé ahont tinch la ma dreta.
Tenint diners avuy dia
ja 's te tot lo principal;
ab aixó obraré com cal,
no crech que 'm falti energía.
Lo que á mí 'm conve es valor
y no perdre 'l temps en va
que á qui 'l sap aprofitá
se li converteix en or.
Jo que conech lo que val
y que l' aprofito bé
á horas d' ara ja sé
d' ahont me pot vení 'l mal.
Comensem á entrá en campanya
ja he donat disposicions
ara pendré precaucions
y després... veurem quí guanya.

ESCENA IX

MARIA y ANTON que entra ab recel.

- ANTON. ¿No 'm demanavas Maria?
MARÍA. Sí, t' he enviat á buscá;
com que tot ho vuy ben clá
ara ab franquesa voldría
que 'm diguessis clarament
qu' es lo que aquí ha sucsehit
entre tú y 'l meu marit
que has marxat tan secament
ANTON. Dispensa que no t' aclari
lo que m' estás demanant

perque m' ha incomodat tant
que fins m' altera 'l pensari.
Aixís, pots deixá olvidada
la qüestió que tant m' ha ofés,
que no acostantme may més,
per mí ja queda acabada.

MARIA. No volem que me 'n enteri,
pero jo ja ho comprench tot
sens que me 'n digueu un mot;
veig que aquí hi ha algún misteri.

ANTON. No, aixó es equivocát.

MARIA. Donchs bé, digas qué hi hagut.
¿Per qué tots dos feu lo mut?

ANTON. Aviat ho tindré explicat.
La cosa ha estat molt sencilla;
lo teu marit, poch atent,
m' ha negat resoltament
la má de la vostra filla.

MARIA. ¿Y per qué ho ha fet?

ANTON. Quí sap.

MARIA. Es dir que no saps per qué?

ANTON. Segurament que deu sé
perque li passa pel cap.
Pero jo, que clá puch dir
que encara, gracias á Déu,
si vostra filla no 'm deu
per xó no 'm fareu patir.
Que quant jo vaig demanarla
creya fervos un favor;
coneixent lo vostre cor,
no 'm fa pas res de deixarla.
Que noyas de totas menas
per poguerme jo casá,
no mes tinch de demaná
y las trovaré á dotzenas.

MARIA. No; segueix los meus concells,
y fes sempre 'l que 't diré;
á tú ja 't consta ben bé
que 'l meu marit va á rampells.
Aixó... es una bullida
que aviat li passarà.
Aixís que hi podré parlá,
s' arreglará desseguida.

ANTON. No li parlis pas de ré.

MARIA. Si 't sap greu...

ANTON. No 'n parlis pas.

MARIA. Pero tú continuarás?...

ANTON. Si tú vols, continuaré.

MARIA. Donchs aixis, fem lo cap viu;
parlareu d' amagat d' ell;
no vull que pel seu rampell
ara vosaltres renyiu.
¡Mercé! vine desseguida! (Cridant.)
Ara aquí os deixaré sols,
aní mala un poch si vols,
qu' está un xich avergonyida.

ESCENA X

Dits y MERCÉ.

MERCÉ. ¿Que 'm cridabau?
MARIA. Vine aquí,
que l' Anton ja 't torna á veure;
vaje, dona, ja pots seure;
no 't tens pas d' avergonyí.
Mentrestant m' en aniré
á fé 'l meu fet allá dins. (Se 'n vá.)

ESCENA XI

ANTON Y MERCÉ

ANTON. Tú ja deus saber pe 'ls fins
que jo vinch aquí, Mercé.
MERCÉ. Ja ningú del poble ignora
que ab mí vos voleu casá.
ANTON. M' agrada que parlis clá.
MERCÉ. Donchs ja hi parlaré.
ANTON. En bon' hora;
Vuy la vritat neta y rasa.
MERCÉ. Si tinch de parlá ab franquesa,
crech que obreu ab llaujeresa
al tornar á aquesta casa.
ANTON. ¿Ma presencia t' es odiosa?
MERCÉ. Casi os tinch de dir que sí.
ANTON. No crech que pensis així
quant serás la meva esposa.
MERCÉ. Com que nosaltres casats
may de la vida ho serém.
ANTON. Precisament per' xó anem.
MERCÉ. Donchs aneu equivocats.
ANTON. La teva mare sábe be
perque de tot s' assegura,
que qui 't pot dar la ventura
tan solsament jo puch sé.

- MERCÉ. Ella no 's pot propassá
sens consentiment del pare.
- ANTON. Es cert, no 'l tenim encare
peró es fácil de lográ.
Tirém endevan la cosa
que després ja 'l farem torse.
- MERCÉ. Encara hi ha un altra forsa
mes potentia que si oposa.
- ANTON. Quína?
- MERCÉ. Que encara que 'l dos
consentissin algun día
allavors jo 'm negaría
á aceptarvos per espós.
- ANTON. Aixís probarías clar
que ta conducta es dolenta,
la filla qu' es obedienta
als pares deu respectar.
- MERCÉ. De que obeheixo 'l meu pare
tothom del poble ja ho veu
peró si vos ho dupteu
vos ho vaig á probar ara.
Lo qu' ell m' ha manat aquí
fa poch á vostra presencia
ara en proba de obediencia
vos ho vaig á repetí.
- ANTON. Com qu' ell estava febrós
lo que aquí ha dit poch m' importa.
- MERCÉ. (*Ab energia.*) Que vulga primer ser morta
que no pas casada ab vos. (*Se 'n va.*)

ESCENA XII

ANTON

Qu' es lo que m' está passant?
sento que 'l cor se m' abrasa
al veurer que á aquesta casa
tiran per terra 'l meu plan.
Jo afavorit per la sort
per tot arreu obsequiat
y ara aquí 'm veig contrariat
ab un desengany tan fort.
¡Desenganyat! ¿Y per quí?
per gent rústica y pagesa
que ni ab talent ni ab riquesa
pot may igualarse ab mí.
Y jo ho consento? no, no!
sento mon cor esclatar

perque no puch aguantar
tan funesta humillació.
Neix en mon cervell encés
un gran desitj, un deliri
de imaginarme un martiri
per doná 'ls que m' han ofés
que perduts sense esperansa
implorin lo meu perdó
y allavors fe 'ls sentí jo
tot lo pes de ma venjansa.
¡Oh, sí! Tinch d' esperá l' hora
que puga tení entre mans
la situació dels causants
de la rabia que 'm devora.
No 'm queda cap mes sortida
si 'ls deixo quedo humillat
y en Roca que ha descifrat
aquella carta malahida,
es capás de denunciarme
y la justicia al moment
pot sorprendem facilment
ans de que puga escapar-me.
Aixó may; tinch d' evitá
que 'l tribunal me reclami
es precís que sanch derrami
y sanch se derramará.

ESCENA XIII

ANTON y JOAN

JOAN. Anton.

ANTON. Ola vens mol bé.

JOAN. Sembla que estás ecsitat.

ANTON. Ara ab tu había pensat;
potsé 't nesseccitaré.

JOAN. Que passa?

ANTON. Un cas dels estranys.

Es precís agafá l' eyna *(ab misteri.)*
y torná á fé aquella feyna
que vam fé fa ja cinch ans.

JOAN. Calla Anton, no vuy sentí
los plans malvats que 'm proposas,
per executá tals cosas
no confihis mes ab mí.
Que si un cop per mala sort
tu vas inclinarme al mal
fenme aixecar lo punyal

que va produhí una mort,
consti que may al olvit
he deixat semblant acció
y que al entrá en reflexió
sempre me 'n veig penedit.

ANTON. Estranyo mol lo que 'm dius,
quan tu ben clarament veus
que als concells que 't vaig dar, deus
l'abundancia en que ara vius.

Jo 't vaig doná direccions
y si vas clavá 'l punyal
també 't val un capital
que t' evita privacions.
Tu vas seguí 'l concell meu
obehint sens mes ni mes

y ara que tens los dinés
d' haberho fet te sap greu?
La part que á mí 'm va tocá,
la tinch sens remordiment,
que un cop fet lo pensament
may mes y torno á pensá.

JOAN. Donchs jo no passa un instant
que plé de melancolía,
lo mal que vaig fé aquell día
no 's presenti al meu devant.

Y sempre 'm sembla sentí
de ma víctima 'l baix pló
y aquell crit desgarradó
que va fé avans de morí.

Aquella vista entelada
que per suplicá 's movía
y aquella ma que 'm tenía
á la munyeca apretada.

Y sempre creix ma caboria
lo remordiment creix més;
cada cop que veig dinés
tot me torna á la memoria.

Y estant sol, al recordá
aquella terrible nit
mil voltas he malehit
l' instant que ho vas proposá.
¡Per poguer veure esborrada
la falta que 'l cor m' engruna
llansaría ma fortuna
tan villanament robada!

ANTON. Mira Joan, culpanme á mí
no estarás mes aliviat
lo passat, ja está passat...

- mirem donchs lo porvení,
Ara que tranquils vivim.
¿Vols disfamat lo teu nom
y que 't senyali tothom
com autor d' aquell gran crim?
- JOAN. Aixó may.
- ANTON. Tampoch voldrias
que 't portessin per presons
y allí en sos humits recons
passesis terribles días?
- JOAN. ¡Oh! ¿que dius?
- ANTON. Y per final
entre sufriments sens' mida
acabin ta trista vida
portante en un catafál
- JOAN. Anton calla per favor...
- ANTON. No puch, m' es forsós lo dirho.
- JOAN. No veus que sols al sentirho
estich cegc de terror.
- ANTON. Per mes que aixó 'ns desbarata
nostre crim es descubert.
- JOAN. ¿Qué dius Anton, aixó es cert?
- ANTON. Així ho vol la sort ingrata.
- JOAN. ¡Oh! Aquell instant fatal
ha portat per mon torment
cinch anys de remordiment
y una mort de criminal.
Quan ma familia sabrá
que jo he tacat son honor
estremeixense d' horror
ma vida malehirá.
- ANTON. Aixó casi ho tens segú.
- JOAN. Dius qu' estem descuberts?
- ANTON. Sí,
per en Roca.
- JOAN. ¡Trist de mí!
- ANTON. Tot ho sab tan be com tú.
A sas mans va aná á pará
la carta que á tú venía.
- JOAN. Per desgracia arriba 'l día
que aquesta carta 'ns perdrá.
- ANTON. Allí hi ha la firma meva
y com tot ho esplica, al fi
ben clá podrán descubrí
la participació teva.
Allí hi ha la proba plena
de tot.
- JOAN. Lo que sento ara

es que ma pobreta mare
morirá de tanta pena.
Ara que sens cap perill
ella creya acabá 'ls días
turbará sas alegrías
la infamia de un malvat fill.

ANTON. Encara no es tot perdut
creume á mí y no tinguis pó.

JOAN. ¿Y ha un medi de salvació?

ANTON. Sols un medi se m' acut.

JOAN. Depressa, digam quin es.

ANTON. Lo que ja te proposat.

JOAN. ¡Ah! fé un' altre assessinat,
no.

ANTON. Donchs no ni ha cap mes.

JOAN. ¿No saps qu' aquell que vaig fé
sempre m' ha fet viure trist?

ANTON. Vaje Joan, está vist
que may serás bó per ré.
No se perque ets tan cobart,
á fé qu' aixó es cosa poca,
aquesta nit vindrá en Roca
com totas las nits molt tart.
Tú t' amagas aquí dins
entre 'ls sachs ó en altre lloch
jo trucaré apoch apoch
per tirá avant nostres fins.
Y cuan ell obrí la porta,
sens imutarnos per res
fugirem, deixanlo estés
de una punyalada forta.

JOAN. Aquest plan es tan terrible
que m' horrorisa al pensarhi;
jo no soch tan sanguinarhi
per mí, fé aixó es impossible.

ANTON. Es lo mateix que vas fé
no ho pots negar que jo ho veya.

JOAN. No calculaba 'l que feya...

ANTON. Vaja valor.

JOAN. No pot sé.

ANTON. Si així 'ls teus desitjos son,
deixemho corre, no ho fem;
peró tots dos morirem
en mitj del mes gran afront.
Y no tiris al olvit
que tindrás á la vegada,
ta familia deshonorada
y 'l teu recort malehit

- JOAN. Aixó no ho puch consentí.
ANTON. Donchs no hi ha res mes qu' aixó.
Matá y viure sense pó
ó murí en mans del butxí.
JOAN. No 'm parlem mes, ho faré.
ANTON. Però á de ser desseguit.
JOAN. Aqueixa mateixa nit.
ANTON. T' amagas.
JOAN. M' amagaré.
ANTON. Vindré per no se sorpresos
y doná 'l cop mes segú.
JOAN. Primé fes la senya tú.
ANTON. Y aixís qu' ell arribi...
JOAN. Entesos.
ANTON. Está prou enrahonat?
JOAN. Per mi sí.
ANTON. Donchs fes ta via (*Dantli un punyal*)
Jo parlaré ab la María
per demostrarli amiatat. (*Se 'n vá per una
porta lateral.*)

ESCENA XIV.

JOAN.

¡Oh! ja torno á está en vijilia
de fer mal; vuy tenir pit
per no morí avergonyit
deshonrant á ma familia.
Que de tot' ánima 'm pesa
l' obrá així, molt be ho sap Déu
no ha estat may en l' instint meu
lo cometre tal vilesa.
Y ara lluytan dintre mí,
lo meu cor que no es traidó
y está dientme que no
y 'l meu cervell que 'm diu sí.
La meva turbació aumenta
y ara voldria no mes
que aquí Déu me castigués
dánme la mòrt de repente.
Que acabant dins mí la guerra
fes, escoltant lo meu clam,
que 'm carbonises un llamp
ó que m' engullís la terra!
¡Que es funesta ma existencia!
d' aquí un' hora mes, ma vida
será ab furia malehida
per ma mateixa conciencia.

Peró ¡Déu meu! ¿qué faré?
La meva historia s' enreda
y cap mes remey me queda
que fer mal y 'n tinch de fé.
Ja se que 'm falta valor
peró tenint forsa 'ls ossos,
¡si 'l meu cor no 's desfá á trossos
tinch de partí un altre cor!
Ja soch de lá culpa al cim
guiat per l' esprit del mal;
per no semblar criminal
tornaré á fé un altre crim!
¿Peró si 'l plan fracassés?...
¡Aquest dupte m' atropella!
Fora, ho vol ma negra estrella,
donchs avant no hi pensem mes.
Lo cop fatal preparem,
l' amagatall es aquí
¿que hi ha? algú s' acosta, sí.
Mon jermá, dissimulem.

ESCENA XV.

JOAN y FELIU embolicat lo front ab una vena; á l' una má
portará un fanal y al altre un cabás.

FELIU. Joan...

JOAN. ¿Qu' es aixó FelIU?

FELIU. Que ha de se, un altre retop;
ja 't dich qu' he rebut un cop
que no se pas com soch viu.

JOAN. ¿Y donchs aixó que ha sigut?

FELIU. Ca, res, he volgut cullí
sens' cuidado 'l picutí
qu' allá terra m' ha caygut
y alsanme sens' mirá ré
he topat no anant alerta,
ab una finestra oberta
que la front m' ha fet málvé.

JOAN. Veig que ta vida es molt trista.

FELIU. Tan trista que ja m' enfada
he rebut una trompada,
qu' he perdut lo mon de vista.
Sembla que ab mí fan la proba.

JOAN. Ho tens de pendre ab catxassa.

FELIU. Ningú sab lo que si passa
sino 'l pobre que si troba.

JOAN. Si no 't puch calmá 'l cop fort
per minvá un xich tas desgracias
viurás ab mí

FELIU. Moltas gracias.

JOAN. Veurem si tindrás mes sort.
Jo tan sols faré 'l que 'm toca.
T' estimo com bon germá.

FELIU. Jo també.

JOAN. Deixemho está;
escolta ¿Que hi es en Roca?

FELIU. Fa poch que ha sortit d' aquí.

JOAN. A fé de mon que 'm sab greu.

FELIU. Diu que sol vení á las deu.

JOAN. Tornaré demá al matí.

No parlis de mí á ningú.

Adeu y vulga 'l senyó

que ta sort siga milló. (Joan s' en vá)

FELIU. Jo ho desitjo mes que tú.

ESCENA XVI

FELIU aviat MET

FELIU. Vatua, ara aquesta vena
sembla que vol relliscá
me la tindré d' arreglá
que aixís no 'm farà está en pena.
Vaja, ja está be, endevant.

(Recull fanal y cabás disposantse á anarsen quant surt
en Met pel foro y li diu)

MET. ¿Ahont vas ara?

FELIU. (Ap.) M' agrada.

(Alt) Me 'n vaig á fe la pallada
que 'ls animals menjarán.

MET. Com que jo ja se 'ls recon
ho faré en póca estoneta.

(Li pren 'l fanal y 'l cabás.)

Tú ves á ca' la Layeta

á tornarli 'ls aixadons

FELIU. Aixó ho 'caba d' arreglá;
ja 't dich jo qu' aquesta nit
anirem ben tart al llit.

MET. Encara habem de pastá.

A... te, pots pendre una clau
y així quant tornis aquí
tu mateix podrás obrí
deixannos trevallá en pau.

(Feliu pren la clau que li dona 'n Met, se carrega 'ls aixadons y sè 'n va pel foro.)

Dech fer cara de respecte
me creu al mateix que á un rey
¡Oh! si jo tingués servey
ja 'l faría aná ben recte.

(Se 'n va emportansen fanal y
cabás.)

ESCENA XVII

JOAN ab precaució

Arribo en bona ocasió
estich sol, no 'm veu ningú
es lo moment mes segú
per ficarme en un recó.
Ja que m' hi veig obligat
fora po y tirem al drèt
lo pensament ja está fet
cumplimlo ab serenitat. (S' amaga)

ESCENA XVIII

ANTON, MARIA y JOAN amagat

ANTON. Es aixís tal com t' ho dich

MARIA. Es que l' han entabanat
¿com te l' hauría negat
sent com ets lo milló amich?

ANTON! Li ha dit algun envejós
que jo vinch per mal intent,
y li ha donat á entenent.

MARIA. Aixó sí qu' es carregós.

ANTON. A mí no m' enfada pas;
demá 'l matí tornaré
y ben clá li esplicaré,
sense embuts, lo que fa 'l cás;
desfaré las confusion
que de darrera han posat,
y parlant ab claretat,
acabarém las rahons.

Ja 't pots retirá, María,
que ja es hora d' aná 'l llit.

MARIA. Vaje, Anton, molt bona nit.

ANTON. Demá será un altre dia.

ESCENA XIX.

MARIA y JUAN, que continuarà amagat fins que s' indiqui

Per avuy prou forastés,
ja comensaba á ser hora;
tanquemlos á tots á fora
y aixís no 'n vindrá cap mes.
Fem un xiquet de balans
de lo que ha passat avuy;
no anat tan bé com jo vuy,
hi han hagut destorps molt grants.
Quant jo m' habia pensat
tenir la cosa arreglada,
alguna bruixa amagada
tot lo meu plan m' ha esbullat.
Després, com tota la manya
he desplegat ab' grant tino,
la operació que convino
ha tornat á entrá en campanya.
Pero la nit ha vingut
sense darnos temps de ré,
y encara no puch sabé
si he guanyat ó si he perdut.
Ja espero demá ab molt' ansia,
per sabé cóm anirá;
pero jo tinch de guanyá,
que tot ho vens la constancia.

(Se 'n vá emportantse la llumane-
ra, queda la escena fosca; Joan
surt del amagatall.)

JOAN. Sentò ma pensa febrosa
y no 'm trobo bé en cap part;
fins veig que ara soch cobart.
¡Oh soletat espantosa!

(Anton, de dins, fa la senya, que
será xiulant fi y prolongat.)

La senya acaba de fé
l' Anton, obrimlo aviat,
que tal volta acompanyat,
potsé mes valor tindré.

ESCENA XX

(Joan obre la porta del foro y apareix Anton)

JOAN y ANTON

JOAN. Anton.

ANTON.   Joan.

JOAN.   Cap á dintre.

ANTON. ¿Estás sol?

JOAN. Ja pots entrar;
ningú nostres plans destorva.

ANTON. Donchs molta quietud y avant.
Ja que tot está en silenci
respirém ab llibertat;
així esperarém ab calma
fins que 'n Roca tornarà.

JOAN. Pero temo..

ANTON. No t'espantis,
que tot com vuy va marxant;
la nit avuy es molt fosca,
tothom es á descansar;
ánimo, donchs, y no temis,
pit y fora, y endevant.
Després, á casa tots creuhen
que ja soch á descansá.

JOAN. Lo mateix pensan á casa;
puig he sortit d'amagat.

ANTON. Y donchs, home, que t'espanta?
Ara 'l que 'm de procurar
es assegurá la basa;
que no puga fé ni un ¡ay!
després, en mitj del silenci,
á casa torném á entrar,
y quant ja corri pel poble
que 'n Roca es assassinat,
tornarém aquí á oferirnos
trobant lo passat estrany.

JOAN. Anton, crech que sento passos.

ANTON. Sí, en Roca 's va acostant.

JOAN. Ja es aquí.

ANTON. Quiets com estátuas,
que no 'ns senti respirar.

ESCENA XXI Y ÚLTIMA

Dits y ENRICH, MERCÉ, FELIU, MARIA y MET,
tots per ordre y quant s'indiqui.

(Enrich salta per la finestra ab molt cuidado á fer soroll,
mentres Mercé surt á rebrel per una porta lateral
oposada.)

MERCÉ. (*Baix*) Ets tú Enrich?

ENRICH. (*Id.*) Sí, Mercé.

(Anton y Joan se tiran sobre Feliu, que entra pel foro,
creyent que 's en Roca, y clavantli varias punyaladas,
fugen.)

- FELIU. ¡Ay! (*Cau mort.*)
(Mercé al sentir l' ¡ay! de Feliu y 'l sorroll que fá quant cau, s' espanta y diu cridant:)
- MERCÉ. Socorro, mare, assistencia!
(María y Met, la primera ab la llumanera, y 'l sengont ab lo fanalet.)
- MARIA. Mercé, qué 's aquet cridá!
¡Què miro! en Feliu á terra.
- MET. María, está assessinat.
- MARIA. ¡L' Enrich! ¡ah! ¡tot ho endevino!
- MET. ¡Infelis! (*Per Feliu.*)
- MARIA. ¡Vil criminal! (*A Enrich.*)
- ENRICH. ¡Aixó á mí!
- MARIA. (*A Met*) Tanca la porta,
(Met tanca la porta precipitadament.)
juro que la pagarás.

(TELÓ RÁPIT).

Fí del acte según

ACTE TERCER

La mateixa decoració

ESCENA PRIMERA

ENRICH, MERCÉ y MET que estarà ab una escopeta guardant la porta del foro.

MERCÉ. Aixó es la cosa més trista
qu' ara 'ns podía passá.

ENRICH. Sí, Mercé, la sort ingrata
nos ha dat un cop fatal
un cop que may de la vida
jo me 'l haguera pensat.

MERCÉ. Es cert, aixó 'm pren la vida,
fins m' horrorisa pensar
una cosa tan indigna,
un fet tan escabellat.
Jo que 'n res veig impossibles
creuria estranyesas grans
que 'l cel blau en nit serena
llensa fortas tempestats
que 'l mar ha inundat la terra
que la terra 's fica al mar
que 'l sol que al mon il·lumina
per sempre será eclipsat
en fí tot, tot ho creuria
sens tení admiració gran.
Peró creure que tu sigas
l' autor de l' assassinat
de cap modo, es imposible
tú de fé aixó no ets capás
ni que mirés com ho fessis
ho podria creurer may.

ENRICH. Donchs ja ho veus, lo qu' es per ara

passo per un gran malvat
ara ja tothom del poble
ab mals ulls me mirará
la justícia que quan falla
sols de las probas fa cas
veurá ben clar que 'l delict
aquí dins s' ha consumat;
que al instant mateix qu' estab
l lensant la víctima un ay
als crits que has dat de socorro
al costat d' ell m' han trobat
á dintre d' aquesta casa
que no tenia d' entrá.
No veurá 'l vil sense entranyas
que ab sanch freda ha fet lo mal,
perque las sevas petjadas
ni tan sols rastre han deixat.
Me veurán á mí, que pobre
ignocent, m' aplicarán
las lleys que corresponia
que appliesin al malvat.

MERCÉ. A tú, que 'n tota ta vida
has pensat en fer cap mal.
A tú, que als que mes t' ofenen
ets incapás de faltar.
Y ara en mans de la justícia
martirisat te veurás
ab torments que no mereixes.

(Plora.)

ENRICH. Sossega lo teu pesar.

MERCÉ. ¡Ay, Enrich! me desconsola
veure que no 't puch salvar;
que per tú cap sacrifici
pot fer mon amor tan gran.

ENRICH. No ploris, Mercé, no ploris
perque aumentas mon penar.

MERCÉ. No puch, ara necessito
per aliviá lo meu mal
derramá abundantas llágrimas,
á tú de ré 't servirán
peró á mí 'm mimvan la pena
que no 'm deixa respirar.

ENRICH. Ara veig ben clar las probas
de que 'l teu amor es gran.

MERCÉ. Deixam plorar l' infortuni
en mitj de la soletat
que jo nó podria viure
si no 'm deixessin plorar.
Déu meu que tot lo que passa

desde 'l cel esteu mirant,
feu que brilli la ignossencia,
feu que 's culpi al criminal. (Se 'n va).

ENRICH. Pobre Mercé, tu ets un angel
que á aquest mon has devallat
per compartir ab mí las penas
que injustament vaig passant.
Aquest mon, bó per molts altres
peró per mí tan ingrát,
me va fer neixe ab grandesa,
peró al anarme fent gran
á tret las flors que 'm mostraba
y espinas sols m' ha deixat.
Va pendrem pare y fortuna
deixanme tan sols trevalls
y després de tantas penas
com per tot m' anat semblant,
ara una mort me prepara
indigne de un home honrat.
Sols aquest angel me deixa (Per Mercé)
que vol más penas calmar
y sens pensá, ab sa tristesa
encara las va augmentant.
¡Oh mon, que has fet de la ditxa
que al naixer me vas mostrar?
¡que has fet del pare y fortuna?
¡perque 'm negas l' amistat?
Tú que lentament me matas
ou ma súplica un instant:
no allarguis mes ma agonía;
fes mes breu lo meu penar;
treume de ton odiós seno
dónam la mort abiat.

MET. Ja ho veus, Enrich, tot cambía;
avuy era 'l teu company,
peró m' han cambiat l' empleu
y ara soch lo teu guardia.

ENRICH. Donchs mira d' aquesta feyna
pots quedá ben descansat
deixa si vols, la escopeta
que subjectas ab la má
las portas que tens tancadas
óbrelas de bat á bat
y al lloch que mes te convinga
tranquilament pots anar.

MET. Tira peixet com t' esplicas,
no m' aconsellas pas mal;
després que yo 't obro 'l cuarto

deixante está en llibertat
perqué ab la Mercé conversis
trencant l' ordre que m' han dat...
Ja ho veig, ara tu voldrias
que 't deixés abandonat
perqué quant jo no hi seria
't poguessis escapá.
Vaja sí, ja 't veig herbeta
si cregués lo que 'm dius ray,
gracias á Déu no soch tonto;
jo ja he sentit á parlar
del deber que 's posa un home
quan presta un servey tan gran.
Tu ja saps que per lo poble
soch un mosso molt trempat
donchs també vuy qu' arà consti
que sempre qu' arriba 'l cas
se fé de mosso d' escuadra
ab molta serenitat.

ENRICH. Ab tot lo que de mí pensas
creume t' enganyas bastant;
tú creus que jo fugiria.

MET. Justa ho has endevinat.
Peró Enrich, es impossible;
l' arcalde que 'l fet ja sab
á dictat las sevas ordres
y á horas d' ara ja estant
alguns vehins á la mira
per observá 'l que farás;
tot quan probis es inútil;
t' ho esplico com bon company
perque conech que tens ganas
de escaparte y vas molt mal.

ENRICH. Donchs ab aixó t' equivocas,
no penso en cosa semblant.

MET. Aixó que dius molt m' estranya.

ENRICH. Y perque 't te d' estranyá?
Ja que ab tota la ignossencia
sens' rahó m' han acusat,
tranquil vuy esperá 'l fallo
que dictará 'l tribunal.

MET. Úy, qu' anem errats de comptes
yo com tú no ho seré may.
Si jo fos en lo teu puesto
(per mes que Déu me 'n reguart)
ja qui sap ahont pararia;
no m' agrada está encallat.
Si ara mateix diguessin

que jo he pres lo campaná
(que ja veus qu' es impossible)
creus qu' estaria parat?
Ca... no ho creguis, fugiria
no tinch pas ganas d' está
á las mans de la justicia
que mentres está indagant
sense cap culpa pot durme
á la presó un parell d' anys.
Per 'xó dich que fugiria;
després quan veurian clá
que 'l campaná es al seu puesto
tornaria molt trempat
d' haber pogut escaparme
de caure dintre 'l parany.

ENRICH. Donchs jo de tot lo que passi
vuy seguí 'l curs natural
no vuy en res oposarme;
veurem tot com sortirá.

O que s' aclarin las cosas
deixant lo meu nom honrat
ó que acabi ma existencia
la pena que 'm va matant.

(Se sent trucá á la porta del foro.)

MET. Ola, sembla que han trucat.
¿Qui há?

ANTON. (De dins.) Soch jo.

MET. L' Anton?

ANTON. Sí.

MET. Ja veurás, ficat aquí
qu' es l' ordre que m' han donat.

(Enrich se fica al cuarto que Met tancarà ab clau y
obrint á Anton diu.)

Avant.

ESCENA II

ANTON Y MET.

ANTON. Que hi es la María?

MET. Sí; no sabeu lo que passa?

ANTON. Oh, per desgracia ho se mássa
justament per 'xó venía.

MET. Ja ho veyeu Anton, l' Enrich
quin disgust 'ns ha donat.

ANTON. L' Enrich dius?

MET. Sí, ell ha estat...

ANTON. N' estás cert?

- MET. Tal com ho dich.
L' hem sorprés en lo moment
qu' estava efectuant lo crim.
- ANTON. Y ara ahont es?
- MET. Aquí 'l tenim.
- ANTON. (*Ap.*) Tot me surt perfectament.
- MET. Mireu que sembla mentida!
- ANTON. Ara Met, molt m' interessa
parlá ab la teva mestressa.
- MET. Vaig á dirli desseguida. (*Se'n vá.*)

ESCENA III

ANTON, MARIA y MET

- ANTON. Sembla que m' ajuda 'l diable
no son il-lusions, es cert
ja no seré descubert
l' Enrich passa per culpable.
- MARIA. (*Surtint primera porta esquerra.*)
Ja sabs lo que passa Anton?
- ANTON. M' han dit los vostres vehins
que s' ha comés aquí dins
la infamia mes gran del mon.
- MARÍA. Anton, aquesta vilesa
es tan lo que m' impresiona
qu' ara ya per res soch bona
puig m' ha veusut la tristesa.
- ANTON. Per aliviarvos un xich
he vingut aquí al moment.
- MARÍA. Si, ja veig ben clarament
que tú ets lo milló amich.
- ANTON. Maneume si es necessari ..
- MARÍA. T' ha presencia m' aconsola
peró 'm convé estarme sola
fins que 'm pasi aquest desvari.
Fes tot lo que tu coneguis
que jo no se lo que 'm faig.
- ANTON. Serás servida.
- MARÍA. Me 'n vaig;
fes lo que convenient creguis. (*S' en vá.*)
- ANTON. Mira Met, á mí no 'm cuadra
que aquí 's guardi l' assessí
potsé en un poble vehí
trobarás mossos d' escuadra.
- MET. L' arcalde que del que passa
ja n' está ben enterat
á n' els vehins hi ha enviat.

ANTON. Però no será de massa
que hi arribis.

MET. Aixó ray
ja hi aniré.

ANTON. Donat pressa
per aliviá á ta mestressa
no tens de cansarte may.

MET. Ab un cas com lo que passa
á calsevol serviria.

(S' en vá.)

ESCENA IV

ANTON

Ja tinch tot lo que volfa
ja soch amo de la plassa.
Lo meu enemich en Roca
ha deixat ja d' existí
cap paraula contra mí
pronunciará mes sa boca.
La María, sé segú
que farà lo que voldré;
ella tenint jo diné
no 'm deixarà per ningú.
La Mercé, tan orgullosa
tindrà d' humillarse ara;
sens l' apoyo de son pare
aixó ja será altra cosa.
Ella ma esposa será;
ja sé que li sabrá greu
peró un cop al mando meu
poch á poch cambiará:
m' estimará, es cosa certa;
tot me va tan be com vuy
peró sobre tot avuy,
tinch la victoria complerta.

ESCENA V

ANTONY JOAN

JOAN. Bona nit.

ANTON. Ola.

JOAN. Estás sol?

ANTON. Ho estich però parla baix

JOAN. Ay Anton, en mon pit naix
un neguit que 'm causa dol.
Digam si sospitan res

- si han notat alguna cosa.
- ANTON. Ben tranquilament reposa
y ab aixó no hi pensis mes,
¿no veus escrit en mon rostre
que tot surt com jo volíia?
- JOAN. Vols dir que va be?
- ANTON. En mí fía;
l' Enrich ocupa 'l lloch nostre.
- JOAN. Qué vols dir?
- ANTON. Que 'n lo moment
en que 'l crim se consumaba
l' Enrich á n' aquí 's trobaba.
- JOAN. Y l' han vist?
- ANTON. Ecsactament.
Ja que tot va al nostre gust
recobra serenitat
que si 't veuhen tan turbat
podem tení algun disgust.
- JOAN. ¡L' Enrich! Sempre la desgracia
cau sobre aquest ignocent
sempre reb com delinquent
lo castich de nostra audacia.
Jo 'm considero obligat
si precis es, á donarlhi
tot lo que tinch per tornarlhi
la calma que li hem robat.
- ANTON. A cada pas donas mostra
de poca disposició
ta escasa imaginació
ben clarament se demostra.
No pensis en semblant cosa
calcula que son martiri
nos lliura, no de un presiri,
sí, d' una mort afrentosa.
- JOAN. Mon crim al suplici 'l porta!
- ANTON. Cualsevol cosa 't disgusta.
- JOAN. Sufrirá una pena injusta!
- ANTON. Y á nosaltres qué 'ns importa.
- JOAN. Sempre aquest desvari etern
nostra conducta extravía,
sempre 'l mal es nostra guía
sempre es ma vida un infern.
- ANTON. Olvida Joan la historia
de nostre passat.
- JOAN. Mes val.
- ANTON. Lo mal que havem fet no cal
que 'l guardem á la memoria.
Anem al gra; fem que ignori

tothom lo crim que havem fet;
fem que lo nostre secret
entre las tenebras mori.

JOAN. Es dir que tens confiança
de que re 'ns descobrirá?

ANTON. Tan sols una proba hi ha
y la fondré sens tardansa.

JOAN. Siga donchs.

ANTON. La proba plena
de lo qu' altre temps vam fé.

JOAN. Oh si! qui sap ahont deu sé?

ANTON. Aixó no 't dongui cap pena.
Tot lo teu neguit aparta
que jo ja sé lo que 'm toca
segons va senyalá en Roca
aquí dintre está la carta.

JOAN. Pot ser no podrás obrí

ANTON. (Obrint lo calaix del escrip-
tori que figura está tancat)
Ni que hi fossin agafats
tots los dimonis plegats
deixaría de seguí.

JOAN. Depressa...

ANTON. No m' entretinch
á aquest costat no hi ha res.
Oh, veyám aquets papers;
Antonio Puig, ja la tinch.
Está en mas mans, ja era hora.

JOAN. Fes que ni la sendra 'n quedi.

ANTON. No crech que mes nos euredi
aquesta carta traidora.

JOAN. Aixó es lo que nostre afront
podía portá algun dia.

ANTON. Tot lo que perdrens podía (Cremanlla)
ja desapareix del moñ.

Ja veus quan sencillament
s' arreglan aquestas cosas
y ab quin desembrás las nosas
del devant me vaig trayent.

JOAN. Si 'm deixés Deu perdonat
d' aquesta acció malehida,
juro que tota ma vida
seré l' home mes honrat.

ANTON. Si no surt cap entrebanch
lo mateix penso fer jo;
pero qué tens?

JOAN. Qu' es aixó?

ANTON. Mira una gota de sanch.

(En la camisa de Joan.)

JOAN. Es vritat.

ANTON. Vesten d' aquí
y fes que desapareixi,
no vuy pas que 'ns descubreixi
perdenos á tú y á mí.

JOAN. Me 'n vaig, y ja tornaré
per sapigué 'l resultat.

ANTON. Sobre tot serenitat
y pensá las cosas bé.

(Joan se 'n va pel fóro.)

ESCENA VI

ANTON aviat MARIA

Tenim d' aná ab peus de plom;
molt ull y no está distret;
convé que 'l nostre secret
siga ignorat de tothom.
L' errarse alguna vegada
porta ocasions perillosas
la sort que ab aquestas cosas
jo ja hi tinch la ma trencada.

MARIA. Ay Anton, tu no saps pas
lo servey que 'ns fas.

ANTON. María
aixó es res.

MARIA. Ta companyia
no te preu en semblant cas.
La nostra amistat renovas.

ANTON. Aixó es un petit favor.

MARIA. Si duptés del teu bon cor
ara veuría las probas.

ANTON. En demés, ara fa un xich
he dit á 'n Met que busqués
mossos d' escuadra y tornés
ab ells per pendre l' Enrich.

MARIA. Está molt ben acertat.

ANTON. Per' xó no he duptat al ferho
y mentres á n' ells espero
aquí 'l tindrem ben guardat.

MARIA. Ves quí ho había dí!
aquest xicot que semblava
que ni á mirarnos gosaba.

ANTON. Debía sabé fingí;
ni ha que semblan bons minyons...

MARIA. Ves quan en Roca ho sabrá.

ANTON. En Roca?...

MARIA. Sí; ara vindrà,
ha anat al Mas de las Fons

ANTON. Ho sabs bé?

MARIA. Prop de las deu
serían quan ha sortit

ANTON. A mi fa poch que m' han dit
que 'l mort era ell.

MARIA. Deu meu.
Será possible?

ANTON. Així 's diu...

MARIA. Anton, s' han equivocat...

ANTON. Donchs, quí es lo desgraciat? .

MARIA. Qui vols que siga, en Feliu.

ANTON. Vols dii?

MARIA. Sembla que 't sorprens?

ANTON. (*Ap.*) Aixó s' enreda de nou.

MARIA. Si ma explicació no es prou
y lo que 't dich no 't convens,
entra aquí dins y al estrém,
al cuarto que dona al hort
trobarás 'n Feliu mort

ANTON. (*Ap.*) Potser li ocultan? Veurém.
Sabs que tinch curiositat
de veurel?

MARIA. Ja pots anarhi.

ANTON. Y tú, que nó vols entrarhi?

MARIA. Ay no, tota m' ha espantat.
Mira, jo soch una dona
de complecció tan fatal,
qu' en veyent un xich de mal
quedo que per res soch bona.
Tú ja saps lo cuarto ahont es.

ANTON. Bueno donchs me n' hi vaig sol.

ESCENA VII

MARIA aviat ROCA

MARIA. Aixó m' omple 'l cor de dol,
soch aixís no hi puch fer mes.
Sols ab un cop que l' he vist
quant l' ultim suspir llensaba
lo meu pobre cor deixaba
tan engunios y tan trist
qu' ara sempre 'm semblará
que á la vista se 'm presenta
per mes que ma pensa intenta

- pogué sa imatge esborrá.
ROCA. ¡Maria!
MARIA. Ay ja era hora,
ab quin' ansia t' esperaba.
ROCA. Qu' os lo que de passá acaba
ab l' estona qu' he estat fora?
MARIA. Una cosa qu' en ma vida
me l' haguera jo pensat.
ROCA. Corre, digas abiat
esplicamho deseguida.
MARIA. A dintre ab en Met estava
pastant molt tranquilament
quant hem sentit de repent
que la Mercé aquí cridaba.
Hem corregut y ¡Deu meu!
hem vist ¡esplicarho a terra!
en Feliu estés á terra
y l' Enrich al costat seu.
Y quan jo ab lo llum sortía
ell se l' estava mirant
com si gosés contemplant
sa víctima com sufría.
Ja veus quin cor tan terrible
amaga ab franca apariencia.
Oh no, no mereix clemencia!
ROCA. Maria, aixó es imposible.
MARIA. Som tres que ho hem presenciat
á mí 'no 'm creguis de ré
pero en Met y la Mercé
podrán dirte la vritat.
ROCA. Ara lo que mes m' importa
veure l' Enrich pels meus fins.
¿Ahont es?
MARIA. Deu ser allá dins,
que veig tancada la porta.
ROCA. Vuy tenirhi una entrevista
avans de creure á ningú.
MARIA. Dons ja pots parlarhi tú
que jo 'l vuy lluny de ma vista.

ESCENA VIII

ROCA després ANTON

Es precís que me 'n enteri
per ell mateix sens tardá;
ell es l' unich que podrá
aclarirme aquest misterhi.

Encara que 'l poble en pes
culpés á n' ell, no ho creuria,
per fer semblant villanía
jo ja sé l' Enrich qui es.
Respecte de sa bondat
ma convicció es de tal forsa
que no es prou per ferla torse
la veu del poble plegat.
Mes... hi ha una proba palpable.
Perqué ha entrat ocultament
aquí de nit? ¿quin intent
portava, si no es culpable?
Oh, no! no es ell, impossible...
¿Pero las probas que hi han?
Aixó com mes vaig pensant
se 'm fa mes incomprendible.
Oh! si ara 's presentaba
un indici que obrís pas
per descubrí 'l desenllás...

(Surt Anton y al veurel Roca dantse una palmada^{na} a la
front diu)

¡Ah!... ja tinch lo que buscaba.

ANTON. (*Ap.*) Deu de Deu! (*Alt.*) Deurá estranyarte
veurem altra volta aquí.

ROCA. No, molt al contrari; á mí
m' estranyaba no trobarte.
En tot lo que ha passat ara
veya, á mes de un fet terrible,
un misteri incomprendible,
que ta presencia m' aclara.
No tenia nort ni guia
per descubrí al assessí;
pero ara, al trovarte aquí,
Deu un raig de llum m' envía.
Primer creya, al treuret fora,
que avergonyit te veurias
y que may mes tornarias.
Pero com l' acció traidora
que s' ha obrat la tinch en compte,
penso que es molt natural
trovarte. y que 'l criminal
será descubert ben promte.

ANTON. Tens de saber, que jo vaig
ahont veig penas y fatichs;
tant á amichs com á enemichs
faig be, sens mirá á qui 'l faig.

ROCA. Ja saps que á mí no m' enganyas:
á tú ja 't consta que sé

lo bé que acostumas fé;
fa temps que 't coneix las manyas;
tant es així, que al pensá
ab la criminal baixesa
que s' ha obrat, plé d' estranyesa,
no sabía á qui acusá;
pero quant te vist á tú,
s' ha desfet tanta amalgama
y l' autor de aquesta trama
sé qui es, n' estich segú.

ANTON. Com tothom n' está 'l corrent,
es inútil lo pensarhi;
casi no crech nessessarhi
posarho en dupte un moment.
L' Enrich, qu' estába furiós
perque avuy l' heu tret d' aquí,
no poguentse contení,
ha esperat que de nit fós.
Aquí dintre s' ha ficat,
y com tal volta déu creure
que 'n Feliu l' haurá fet treure,
ab furia l' assassinat.

Aixó ja ho ha vist tothom;
vuy dir, que la cosa es clara,
pero jo t' ho esplico ara
perque sápigas qué y cóm.
ROCA. Lo que dius may ho creuria,
l' Enrich te 'l cor massa noble;
tú ets l' únich d' aquest poble
capás de tal villanía.

Tú, que en altres ocasions
del teu instint has dat mostra;
tú, que ta imatge demostra
lo pervers de tas passions.
Tú, que 'n lo fons d' un abim
mereixes ser mil vegadas,
per no deixá en tas petjadas
lo rastre infernal del crim
L' esprit del mal te guía,
y per tení una esperansa
ó per cumplí una venjansa,
fas cualsevol traidoría.

ANTON. Ten cuidado ab lo parlar,
perque si 'l que 'm dius á mí
ho tornas á repetí
quant algú pugá escoltá,
trovaré recta justicia
que cumplint á dret de lley,

me prestará un just cervey
càstigant ta gran malicia.

ROCA. ¡Justicia! Aixó es lo que vuy,
aixó es lo que jo reclamho;
dè denunciarte soch amo
y vuy denunciarte avuy.

ANTON. Sabent de lo qu' ets capás,
me tens impassible Roca,
la po que 'm fas es tan poca
que gens temo 'l que farás.

ROCA. Las tevas maldats son tantas
que no puch aguantar mes
de ma conciencia 'l gran pes.

ANTON. Ja t' he dit que no m' espantas.

ROCA. Si no t' espantas per mí
será fácil que t' espanti
quan las tristas vritats canti
la carta que guardo aquí.

ANTON. Digas, quina carta es?

ROCA. Aquella en que 't descubrias
diènt...

ANTON. Jo crech que somias
perque no t' entench de res.

ROCA. Que miro? L' calaix obert?

ANTON. Sembla que 't causa sorpresa.

ROCA. (Regirant el calaix de la taula escriptori y no
trovant la carta diu ab desesperació.)

La carta... ¡Oh! me l' has pressa!

ANTON. Sí que t' he la he presa, es cert:
Ja veus si aixó es ser trempat,
tú tenias una próba
ve l' acusat y la roba
deixaute ben desarmat.

ROCA. Lladre de honors y de vidas,
ta infamia está descubierta;
jo diré per tot...

ANTON. Alerta
ab paraulas atrevidas.

ROCA. Oh, sí, jo descubriré...

ANTON. Será vana ta quimera.

ROCA. Lo que vas fer temps enrera
y lo que acabas de fé.

ANTON. Fes que estigas ben segú
de tot lo que vulgas dí;
tú 'm vols fer castigá á mí
y 'l castigat serás tú.

ROCA. Calla, home criminal
ara en mon poder te trobas.

ANTON. Pensa be que no tens probas
y que 't pot resultar mal.
Medita que soch molt rich
y si obrant llaugerament
m' acusas, ten ben present
que 't costará algun fatich.

ROCA. És cert. ¡Oh! no hi ha remey.
La lley contra mí aniría,
y á tú lliure 't deixaría.
¡Ah! donchs jo 'm faré la lley.

ANTON. Y com?

ROCA. Posant al mal treva;
vuy deixarte estés aquí
perque aixis al assessí
hauré mort á casa meva.

ANTON. ¡Vols obrá con un traidó?

ROCA. Oh, sí; pero considera
qu' es la única manera
de fer triunfá la rahó.

(Roca agafa una destral.)

ANTON. Deixa l' arma!

ROCA. Home fatal!

ANTON. ¡¡Socorro!!

ROCA. No 't valdrán manyas
t' arrancaré las entranyas
perqué no fassis mes mal.

ESCENA IX.

Dits, MARÍA y MERCÉ que al veurer que Roca vá á ferir
á l' Antón s' interposan, Mercé abrasant á son pare y
María amparant á Anton.

MERCÉ. Que son aquets crits?

ANTON. María!

MARIA. Y ara qu' es lo que teniu.

ROCA. Ell es qui ha mort en Feliu!

MERCÉ. Déu méu tinch lo que volía.

MARIA. Sossegat...

ROCA. ¡Deixal per mí!

ANTON. ¡Roca!

ROCA. ¡Veyam si acabem! (*Ab ira.*)

ESCENA X

Dits, MET, ARCALDE y dos mossos d' escuadra.

MET. Al cap d' avall arribem;
ja tenim l' arcalde aquí.

- ROCA. (*Ap.*) A mon intent posan valla. (*Dissimulant*)
MET. (*Al arcaïde.*) Aquí dins hi ha 'l presoné.
ARC. Entreu y lligueulo bé.
(Los mossos d' escuadra entran al quarto de l' Enrich.)
ROCA. (*Ap. desesperat.*) Pogués parlar...
MARÍA. (*Ap. à Roca.*) Per Déu calla.
ANTON. (*Ap. à Roca.*) Si ara enrahonas pensa
que 't darà mal resultat.
MERCÉ. Oh pare, tingueu pietat
del Enrich. Sa pena inmensa
tal volta hos farà eterní.
ROCA. No puch.
ANTON. Oh, no!
ROCA. (*Ap. à Anton; ira consentrada.*) ¡Miserable!
MERCÉ. Demostreu qu' ell no es culpable
com ara deya aquí.
ROCA. Oh! no puch, es impossible.
MARIA. Mercé lo teu prech ja cansa.
MERCÉ. Aixís mateu ma esperansa.

ESCENA XI

Dits y JOAN que al veurer à Roca retrocedeix espantat,
atenent que creu haberlo mort.

- JOAN. Que miro, aixó es increible,
no pot ser, en Roca ab vida;
m' han dit qu' era mort.
MET. No, ca;
lo mort es lo teu germá.
JOAN. (*Desesperat.*) ¡Fatalitat malehida!
Jo soch l' assessí cruel
del germá que tan volía?
TOTS. ¡Ah!
JOAN. Per qué Déu no m' envía
per matarme un llamp del cel!
TOTS. ¡Oh!
ROCA. ¿Que diu?
ARC. Tu ets l' assessí?
JOAN. Sí, per desdicha soch jo
impulsat per' quest traidó.
ANTON. Deixeulo que torni en sí.
ROCA. Diu la pura realitat.
ANTON. Lo sentiment lo domina
y ab lo que diu desatina.
ROCA. Deixeulo dí.
ANTON. Está locat.
JOAN. Calla esperit infernal

- malehida siga l' hora
que ab ta paraula traïdora
vas inclinar-me á fe 'l mal.
Malehida la ocasió
que ab tú vaig acompanyarme
al fi has hagut de portarme
á una eterna perdició.
- ANTON. Deixéu reposá un moment
sa imaginació exaltada.
- ROCA. Re 't valdrá.
- MERCÉ. ¡Verge sagrada!
- MARIA. ¡Deu meu!
- ARC. (*Ap.*) ¿Qui es lo delinquent?
- JOAN. Mare que lo brill de i' honra
creyau tení en vostra casta
un malvat fill vos aplasta
ab lo pes de la deshonra.
No hos puch implorar clemencia
habent vostre nom tancat.

ESCENA XII Y ÚLTIMA

Dits y ENRICH lligat y conduhit pels mossos
d' escuadra.

- ¡Que miro? ¡l' Enrich lligat
sent un mirall de ignocencia?
¡Oh, no! l' Enrich no es culpable
no ho es, deslligueulo, sí,
y á son lloch poseumi ha mí
jo he sigut lo miserable.
- ANTON. Pogués fugir... probem. (*Fuig.*)
- TOTS. ¡Ah!
- ARC. Foch á n' ell, depressa.
(*Les mossos disparan l' arma.*)
- MET. ¡Mosca!
- ARC. La nit avuy es molt fosca
y se 'ns podria escapá.
- JOAN. Ja ha probat ab sa fugida
la culpa que sobre ell pesa.
- ROCA. Sols reuneix tanta vilesa
son ánima empedernida.
- ENRICH. Oh Déu meu! la Providencia
'm salva 'de tanta mengua
fenvos deslligar la llengua
lo pes de vostra consciencia.
- MET. Aquí está l' Anton ferit.

ANTON. (Ferit mortalment; los mossos l' deixan ab cuidado á terra.)

Ay!...

ARC. Ho está de gravetat.

MET. Una bala ha traspasat de part á part lo seu pit.

ANTON. ¡Ay! jo desfalleixo. (Agonitsant)

JOAN. Anton,
la expiació del delict
ja ha arribat; mostrat convicte
de ton crim als ulls del mon.
Avans de morir confessa
que tú ets causa de la mort
del meu germá... ¡fatal sort!

ANTON. ¡Oh!

JOAN. Parla, parla depresa,
á nostra presencia afirma
que entre 'ls dos varem matá
al pare de l' Enrich.

MARIA, MERCÉ y ENRICH. ¡Ah!

ANTON. No. . puch.

JOAN. Nostre crim confirma.
¡Vam assesarlo?...

ANTON. Si ..

JOAN. Segueix...

ANTON. La... sed... de... diners.
¡Ah!... (Mort.)

TOTS. ¡Oh!

JOAN. No parlará més
ha deixat ja d' existí.
¡Ja heu sentit confessá 'l mal,
lo responsable soch jo;
m' heu atés com delató,
preneume com criminal!

FI.

COLLEGE
N. 17259

